

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ІНСТИТУТ УПРАВЛІННЯ, ПСИХОЛОГІЇ ТА БЕЗПЕКИ

Кафедра фінансів та обліку

**ВЗАЄМОДІЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ФІНАНСОВОГО
МОНІТОРИНГУ УКРАЇНИ З ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ ТА
МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ З ПИТАНЬ ФІНАНСОВОГО
МОНІТОРИНГУ**

кваліфікаційна робота
здобувача вищої освіти
2 курсу денної форми навчання
ГАРАНЬ Павло Віталійович

Науковий керівник
доктор економічних наук, доцент
МЕЛЬНИК Степан Іванович

Рецензент
доктор економічних наук, професор
ДЕМЧИШАК Назар Богданович

Кваліфікаційна робота допущена до захисту
„5” грудня 2022 р., протокол № 7
завідувач кафедри фінансів та обліку,

(підпис)

(ПРІЗВИЩЕ та ініціали)

Львів
2022

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Інститут управління, психології та безпеки
Кафедра фінансів та обліку
Освітній ступінь «магістр»
Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Назва освітньої програми «Фінансова розвідка»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри
фінансів та обліку
_____ Степан МЕЛЬНИК
«01» липня 2022 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ГАРАНЯ Павла Віталійовича

1. Тема роботи «Взаємодія державної служби фінансового моніторингу України з правоохоронними органами та міжнародними організаціями з питань фінансового моніторингу»
керівник роботи МЕЛЬНИК Степан Іванович, доктор економічних наук, доцент
затверджені наказом ЛьвДУВС від «30» червня 2022 р. № 638 о/с
2. Термін подання здобувачем вищої освіти роботи «05» грудня 2022 р.
3. Вихідні дані до роботи Законодавчі та нормативно-правові документи з питань системи фінансового моніторингу в Україні та взаємодії з міжнародними організаціями, літературні джерела із зазначеної тематики, статистичні та аналітичні дані Державної служби фінансового моніторингу України.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) Дослідити сутність та роль фінансового моніторингу в забезпеченні економічної стабільності держави; охарактеризувати співпрацю Державної служби фінансового моніторингу України з правоохоронними органами; дослідити напрями та принципи співпраці Державної служби фінансового моніторингу України з міжнародними організаціями; здійснити аналіз діяльності Державної служби моніторингу у сфері запобігання корупції; оцінити ефективність співпраці Державної служби моніторингу з правоохоронними органами та з міжнародними організаціями; дослідження методів удосконалення співпраці з правоохоронними органами з питань запобігання корупції і відмивання коштів; дослідження напрямів використання міжнародного досвіду для покращення системи фінансового моніторингу в Україні.
5. Перелік графічного матеріалу (додатків). Класифікація груп суб'єктів фінансового моніторингу, міжнародні організації у сфері фінансового моніторингу, показники діяльності Держфінмоніторингу у 2021 році, динаміка отриманих повідомлень про підозрілі фінансові операції протягом 2017-2021 рр., динаміка повідомлень про фінансові операції небанківськими та банківськими установами протягом 2017-2021 років, питома вага повідомлень від небанківський установ протягом 2021 року, питома вага фінансових операцій у 2021 році, Динаміка сформованих дос'є протягом 2017-2021 років, динаміка надісланих банками повідомлень щодо фінансових операцій протягом 2017-2021 років, динаміка переданих Держфінмоніторингом до правоохоронних органів матеріалів справ протягом 2017-2021 років, розподіл надісланих справ Держфінмоніторингом до правоохоронних органів протягом 2021 року, динаміка справ Держфінмоніторингу та НАБУ протягом 2018-2021 років, динаміка навчання суб'єктів різних секторів протягом 2017-2021 років, участь Держфінмоніторингу у міжнародних заходах протягом 2021 року, рівень корупції в Україні протягом 2017-2021 років, динаміка запитів від ПФР іноземних країн (отриманих та наданих) протягом 2017-2021 років, Групи суб'єктів первинного фінансового моніторингу, напрями удосконалення співпраці у сфері фінансового моніторингу на міжнародному

ринку, матеріали справ направлених Держфінмоніторингом до правоохоронних органів у 2021 році, справи щодо фінансового моніторингу у правоохоронних органах у 2021 році, навчання в Академії фінансового моніторингу у 2021 році, рівень корупції в Україні протягом 2017-2021 років.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	ПРИЗВИЩЕ, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	МЕЛЬНИК С. І.		
2	МЕЛЬНИК С. І.		
3	МЕЛЬНИК С. І.		

7. Дата видачі завдання «01» липня 2022 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Опрацювання літератури за темою роботи та складання плану	01.08.2022	виконано
2	Написання першого розділу	01.09.2022	виконано
3	Написання другого розділу	01.10.2022	виконано
4	Написання третього розділу	01.11.2022	виконано
5	Підведення підсумків та формулювання висновків	15.11.2022	виконано
6	Оформлення роботи	01.12.2022	виконано

Здобувач вищої освіти

_____
(підпис)

ГАРАНЬ П. В.

(ПРИЗВИЩЕ та ініціали)

Науковий керівник

_____
(підпис)

МЕЛЬНИК С. І.

(ПРИЗВИЩЕ та ініціали)

АНОТАЦІЯ

ГАРАНЬ П.В. Взаємодія державної служби фінансового моніторингу України з правоохоронними органами та міжнародними організаціями з питань фінансового моніторингу. – Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «магістр» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». – Львівський державний університет внутрішніх справ МВС України, Львів, 2022.

Кваліфікаційна робота присвячена вивченню теоретичних основ та надання практичних рекомендацій щодо взаємодії державної служби фінансового моніторингу України з правоохоронними органами та міжнародними організаціями з питань фінансового моніторингу. Розглянуто теоретичні основи фінансового моніторингу. Визначено напрями взаємодії Держфінмоніторингу з іншими органами. Здійснено аналіз ефективності взаємодія державної служби фінансового моніторингу України з правоохоронними органами та міжнародними організаціями та визначено основні напрями покращення взаємодії в сучасних умовах.

Ключові слова: фінансовий моніторинг, детінізація економіки, відмивання коштів, правоохоронні органи, корупційні правопорушення, запобігання корупції, міжнародні організації, антикорупційна діяльність.

ANNOTATION

GARAN P.V. Interaction of the State Financial Monitoring Service of Ukraine with law enforcement agencies and international organizations on financial monitoring issues. - Manuscript.

Qualification work for obtaining a master's degree in the specialty 072 "Finance, banking and insurance". - Lviv State University of Internal Affairs of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, Lviv, 2022.

The qualification work is devoted to the study of theoretical foundations and the provision of practical recommendations regarding the interaction of the state financial monitoring service of Ukraine with law enforcement agencies and international organizations on financial monitoring issues. The theoretical foundations of financial monitoring are considered. Areas of interaction of the State Financial Monitoring Service with other bodies have been determined. An analysis of the effectiveness of the interaction of the state financial monitoring service of Ukraine with law enforcement agencies and international organizations was carried out, and the main directions for improving interaction in modern conditions were determined.

Keywords: financial monitoring, detinization of the economy, money laundering, law enforcement agencies, corruption offenses, prevention of corruption, international organizations, anti-corruption activities.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ УКРАЇНИ З ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ ТА МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ З ПИТАНЬ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ.....	10
1.1. Сутність та роль фінансового моніторингу в забезпеченні економічної стабільності держави.....	10
1.2. Характеристика співпраці Державної служби фінансового моніторингу України з правоохоронними органами.....	16
1.3. Напрями та принципи співпраці Державної служби фінансового моніторингу України з міжнародними організаціями.....	21
Висновки до розділу 1.....	26
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ВЗАЄМОДІЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ УКРАЇНИ З ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ ТА МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ З ПИТАНЬ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ	28
2.1. Аналіз діяльності Державної служби моніторингу у сфері запобігання корупції.....	28
2.2. Оцінка ефективності співпраці Державної служби моніторингу з правоохоронними органами.....	33
2.3. Оцінка ефективності взаємодії Державної служби моніторингу з міжнародними організаціями.....	38
Висновки до розділу 2.....	43
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ УКРАЇНИ З ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ ТА МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ З ПИТАНЬ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ.....	45

3.1. Методи удосконалення співпраці з правоохоронними органами з питань запобігання корупції і відмивання коштів.....	45
3.2. Використання міжнародного досвіду та практики для удосконалення системи фінансового моніторингу в Україні.....	50
Висновки до розділу 3.....	56
ВИСНОВКИ.....	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	61
ДОДАТКИ.....	66

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Однією з найбільш глобальних проблем, з якою стикаються всі країни світу та Україна є відмивання (легалізація) доходів які отриманні злочинним шляхом, що в свою чергу значно впливає на рівень корупції в країні. На допомогу протидії незаконним фінансовим операціям приходить система фінансового моніторингу яка забезпечує постійний контроль та реагування на можливі порушення законодавства у сфері фінансових операцій та послуг.

Головним органом у сфері контролю та фінансового моніторингу в Україні є Державна служба фінансового моніторингу України, яка забезпечує контроль за фінансовими операціями, оцінка рівня фінансових ризиків щодо відмивання та незаконного отримання коштів, забезпечує співпрацю з державними органами та міжнародними організаціями. У зв'язку з цим дослідження співпраці Держфінмоніторингу з правоохоронними органами та міжнародними організаціями у сфері легалізації доходів, визначення фінансових правопорушень є актуальним та важливим.

Питанням дослідження особливостей забезпечення системи фінансового моніторингу як важливої складової легалізації доходів, узаконення фінансових операцій займалися такі вчені та економісти, як: А Клименко, В. Васильчак, О.Новак, О. Власюк, А. Гальчинський, І. Даньшин, Е. Дідоренко, Л. Левченко, Р. Славлюк, В. Берізко, Л. Фитуні та інші.

Проте потребує подальшого дослідження оцінка рівня співпраці Державної служби фінансового моніторингу України з правоохоронними органами та міжнародними організаціями у сфері фінансового контролю та легалізації фінансових операцій.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних і практичних засад щодо взаємодії Державної служби фінансового моніторингу України з правоохоронними органами та міжнародними організаціями з питань фінансового моніторингу.

Для досягнення обраної мети необхідно вирішення наступних **завдань**:

- дослідити сутність та роль фінансового моніторингу в забезпеченні економічної стабільності держави;
- охарактеризувати співпрацю Державної служби фінансового моніторингу України з правоохоронними органами;
- дослідити напрями та принципи співпраці Державної служби фінансового моніторингу України з міжнародними організаціями;
- аналіз діяльності Державної служби моніторингу у сфері запобігання корупції;
- оцінка ефективності співпраці Державної служби моніторингу з правоохоронними органами та з міжнародними організаціями;
- виокремлено методи удосконалення співпраці з правоохоронними органами з питань запобігання корупції і відмивання коштів;
- досліджено напрями використання міжнародного досвіду для покращення системи фінансового моніторингу в Україні.

Об'єктом дослідження є система фінансового моніторингу, діяльність Державної служби фінансового моніторингу України.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти та напрями співпраці Держфінмоніторингу з правоохоронними органами та міжнародними організаціями у сфері фінансового моніторингу.

Методи дослідження. У магістерській роботі використано метод узагальнення теоретичних та практичних досліджень, графічний та табличний для наочного відображення аналітичних досліджень, метод порівняння та порівняльний метод для здійснення ґрунтовних висновків.

Наукова новизна одержаних результатів:

- доповнено перелік співпраці Держфінмоніторингу з правоохоронними органами, зокрема у сфері цифрових та комп'ютерних, інтернет правопорушень, що забезпечить пошук шляхів їх швидкого запобігання у майбутньому;

- уперше виокремлено принципи, які впливають на рівень співробітництва Держфінмоніторингу та міжнародних організацій та забезпечують ефективну співпрацю зокрема: законності, прозорості, дружності, відкритості та професіоналізму та інші;
- набули подальшого розвитку рекомендації, щодо покращення майбутньої співпраці з правоохоронними органами, особливо з питань кіберзлочинності та міжнародними організаціями з питань фінансового моніторингу.

Основний зміст роботи. У першому розділі кваліфікаційної роботи визначено сутність фінансового моніторингу, особливості, принципи і напрями співпраці Державної служби фінансового моніторингу України з правоохоронними та міжнародними організаціями.

У другому розділі здійснено аналіз діяльності Державної служби фінансового моніторингу, здійснено оцінку співпраці з правоохоронними органами та міжнародними установами та організаціями різних країн.

У третьому розділі окреслено основні напрями щодо удосконалення співпраці з правоохоронними органами та міжнародними організаціями з питань антикорупційної діяльності та фінансового моніторингу.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається з анотації українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (44 найменування на 5 сторінках), 4 додатки, розміщених на 5 сторінках. Загальний обсяг роботи становить 71 сторінка, і них основний текст - 54 сторінки, які містять 3 таблиці та 14 рисунків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ УКРАЇНИ З ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ ТА МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ З ПИТАНЬ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ

1.1. Сутність та роль фінансового моніторингу в забезпеченні економічної стабільності держави

В сучасних умовах розвиток системи фінансового моніторингу є важливим завданням зі сторони держави та державних органів. Його основним завданням є забезпечення надійності та законності надання фінансових та різних видів послуг, контроль за їхнім виконанням, співпрацею у сфері їхньої легалізації.

У сучасних економічних джерелах [5-7, 10, 14, 33] існують різні трактування до поняття «фінансовий моніторинг». Так, Л. Воронова визначає фінансовий моніторинг, які поняття яке тісно пов'язане з фінансовою розвідкою, та основане на діяльності державних організацій, що здійснюють контроль за рухом грошових коштів, управління майном, а також пов'язані з легалізацією (відмиванням) прибутків, доходів, які отриманні незаконними (злочинним) шляхом [5].

А. Клименко визначає сучасний фінансовий моніторинг, як специфічну форму фінансового контролю, яка покладена на уповноважені державні органи та пов'язана з виявленням коштів отриманих незаконними шляхом [14].

В. Берізко визначає фінансовий моніторинг, як загальну сукупність заходів відповідних органів, основна ціль який є аналіз та виявлення, аналіз, оцінка, перевірка фінансових операцій які пов'язані з надходженнями і витратами і містять незаконне надходження [3].

О. Смагло трактує поняття фінансовий моніторинг, як загальний комплекс дій і заходів підприємств, фінансових суб'єктів, державних органів,

установ та організацій з межах однієї країни та на міжнародному рівні для запобігання легалізації (відмивання) доходів [35].

У Законі України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» фінансовий моніторинг визначається як сукупність заходів, які здійснюються суб'єктами державного фінансового моніторингу і спрямовуються на виконання вимог законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення [29].

До суб'єктів, що здійснюють державну службу фінансового моніторингу можна віднести дві групи (рисунок 1.1), їх називають державними регуляторами.

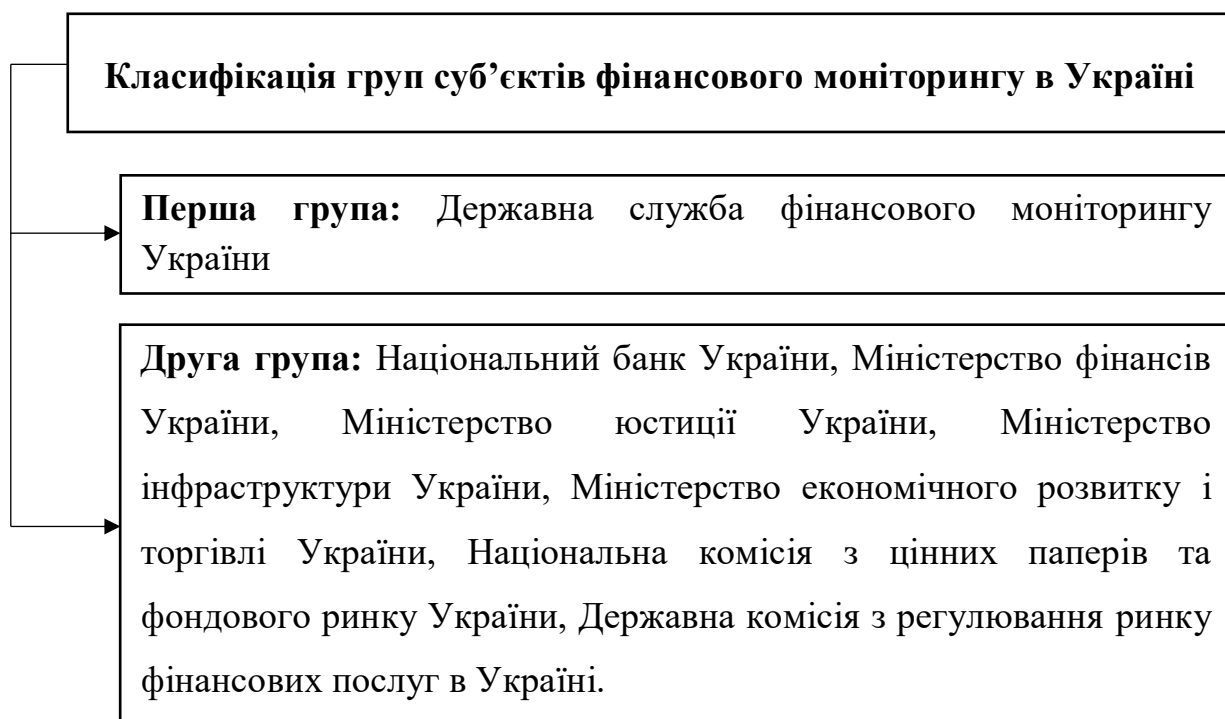

Рис. 1.1. Класифікація груп суб'єктів фінансового моніторингу [19]

Відповідно за Закону України «Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом та фінансування тероризму» головним органом, діяльність якого

спрямована на боротьбу та протидію незаконному відмиванню коштів та фінансування тероризму на території України та за її межами вітчизняними суб'єктами (фізичними та юридичними особами) є Державна служба фінансового моніторингу України [30].

Решта суб'єктів державного фінансового моніторингу несуть повну та часткову відповідальність за належне виконання своїх обов'язків, підтримання співпраці, надання достовірної інформації. Якщо такі дії не відбуваються або виявлене незаконні дії до них можуть застосовуватися попереджувальні та штрафні заходи такі як: письмове повідомлення-застереження, анулювання діючої ліцензії, штраф тощо.

Фінансовий моніторинг як поняття, що тісно пов'язане з повним та чітким контролем та реагуванням поділяється на обов'язковий а внутрішній. Обов'язковий фінансовий моніторинг являє собою сукупність обов'язкових заходів, які закріплені за спеціально уповноваженим органом з питань фінансового моніторингу які пов'язані з моніторингом інформації щодо фінансових операцій, самих фінансових операцій та фінансових послуг, та різного виду інформації що надається для перевірки відповідно до законодавства.

Внутрішній фінансовий моніторинг ґрунтується на внутрішній перевірці підприємства законності фінансовий дій, наданих послуг чи інформації. Всі дії мають відповідати законодавчим та нормативним положенням. Внутрішній моніторинг є більш делікатним та кропітким, може включати лише повні операції чи окремі фінансові відділи [3, 19].

Як і внутрішній та і обов'язковий контроль (моніторинг) має наметі запобігання фінансових злочинів, які вкрай негативно впливають і на економіку, бюджет діяльність фінансових суб'єктів, підприємств.

Також, фінансовий моніторинг розглядається як процес обґрунтованого наукового пізнання явищ і процесів, які по'язані з оцінкою, аналізом, діагностикою, прогнозуванням фінансової діяльності суб'єктів підприємницької діяльності. При цьому головною метою є досягнення:

- максимізація прозорості фінансових операцій, які здійснюють фізичні та юридичні особи;
- дотримання норм законодавства у фінансовій сфері, зокрема оплата товарів і послуг, переказ коштів, фінансові розрахунки тощо;
- забезпечення економічного розвитку економіки і держави;
- забезпечення фінансової стабільності суб'єктів господарювання;
- надання чесної та прозорої інформації про власну фінансову діяльність, особливо та, що стосується публічних товариств та організацій;
- досягнення рівня оплати всіх податків та зборів, без приховування та відмивання частини доходів;
- надання завжди повної та достовірної інформації про різні види фінансових операцій;
- законодавчо відповідальна фінансова співпраця фінансових суб'єктів тощо.

Також, варто виділити два рівні фінансового моніторингу – державний та первинний. Державний рівень фінансового моніторингу здійснюється державними органами, які мають безпосереднє (пряме) відношення до державних фінансів та контролю за ними, і включає наступні органи: Державна служба фінансового моніторингу, Національний банк України, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Міністерство фінансів України, Міністерство юстиції України, Міністерство інфраструктури України [8].

Другий рівень – первинний моніторинг, який включає сукупність заходів щодо внутрішнього контролю в установах. До головних суб'єктів первинного фінансового контролю: банки, підприємства, клірингові та трастові, страхові компанії, кредитні спілки, ломбарди, інвестиційні компанії. Особливість первинного моніторингу полягає в тому, що суб'єкти які до них відносяться можуть проаналізувати та виявити незаконні фінансові операції через осіб партнерів, через рахунки у власній установі тощо [8, 35].

Як зазначає О. Смагло, ефективність проведення системи фінансового моніторингу визначається не кількістю виявлених фінансових порушень, а кількістю попереджених фінансових злочинів. Ефективно запобігти різноманітним фінансовим злочинам можливо шляхом проведення поточних перевірок діяльності та достовірності поданої фінансової інформації суб'єктами. При цьому, як зазначає автор, проблема здійснення незаконних фінансових операцій та легалізації доходів носить не лише фінансово-економічний, а й соціальний характер [35].

Згідно з Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдженню зброї масового знищення» визначено, що фінансовий моніторинг являє собою сукупність дієвих заходів, розроблених за допомогою державних органів та багаторічного досвіду, здійснюються суб'єктами відповідно до AML/CFT та обов'язково включають і первинний і державний контроль [29, 34].

До основних операцій які підпадають під систему фінансового моніторингу в Україні відносять:

- зарахування на різні види рахунків грошових коштів з метою подальшого їх перерахунку на інший рахунок, іншій особі (при чому термін перерахунку може бути як в той самий день, так і через деякий час);
- переказ фізичною чи юридичною особою коштів на рахунок за кордон (іншу країну) без укладення відповідного зовнішньоекономічного договору (відповідно до юридичних норм);
- списання коштів з поточного рахунку юридичної особи, період діяльності такої особи не перевищує трьох місяців з дня її реєстрації як юридичного суб'єкта;
- переказ коштів між юридичними особами без підтверджених документів про оплату послуг чи товарів;

- перерахування коштів без сплати податків за кордон у межах, що не відповідають встановлених законодавством нормам;
- розрахунок за товари та послуги без фактичного постачання;
- переказ значної суми коштів в офшорні зони;
- збільшення коштів на рахунках без наданих фінансових операцій, купівлі-продажу чи інших операцій;
- інші фінансові операції [34].

Також, варто зазначити, що фінансовий моніторинг – це процес фінансового контролю і спостереження не лише за фінансовими операціями, процесами переказу, передавання чи отримання грошових коштів, а це і контроль за системою показників діяльності суб'єктів господарювання та фінансових суб'єктів.

Якщо розглядати фінансовий моніторинг з точки зору системи то він буде включати в себе особливі характеристики, а саме:

- як форма контролю за різноманітними фінансовими операціями та діями;
- як суб'єкт забезпечення та дотримання норм законодавства у сфері законності фінансової діяльності;
- як сукупність правоохоронних, контрольних та інформаційно-аналітичних заходів запобігання корупції;
- як вид державного контролю за операціями фінансових суб'єктів, суб'єктів господарювання які здійснюють фінансові операції тощо.

Оскільки головним суб'єктом фінансового моніторингу виступає Державна служба фінансового моніторингу України, вона забезпечує контроль за законністю фінансових операцій через свої структурні підрозділи: Департамент фінансових розслідувань – який займається розслідуваннями щодо операцій з активами, грошовими потоками (обігом) між суб'єктами, операцій на фондовому ринку, операцій які пов'язані з зовнішньоекономічною діяльністю, накладання санкцій, ведення спільних розслідувань з НАБУ,

узагальнення матеріалів щодо фінансових розслідувань тощо; Департамент інформаційних технологій – здійснює супровід інформаційних ресурсів, тобто пов'язаних інформаційних сторінок, забезпечує захист інформаційних систем, забезпечує адміністрування аналітичних систем, забезпечує напрями розвитку цифрового середовища, що пов'язано з моніторингом, впровадження різних новітніх інформаційних технологій, надає технічну підтримку тощо; Департамент координації системи фінансового моніторингу – забезпечує реалізацію політики запобігання корупції, вносить на розгляд Міністра фінансів пропозиції у сфері фінансового моніторингу, забезпечує різні співпраці, взаємодії та інформаційний обмін між державними органами, міжнародними організаціями, проведення національної оцінки ризиків легалізації доходів тощо [19, 34].

1.2. Характеристика співпраці Державної служби фінансового моніторингу України з правоохоронними органами

Діяльність Державної служби фінансового моніторингу України тісно пов'язана не лише з постійним контролем фінансових операцій різноманітних юридичних та фізичних осіб, суб'єктів господарювання, установ, організацій, а й зі співпрацею з державними установами, міжнародними організаціями та правоохоронними органами.

Правоохоронні органи відіграють значну роль не лише у розкритті фінансових злочинів, а й забезпечують всебічну підтримку Держфінмоніторингу, інформаційну підтримку, нормативну допомогу та консультаційне забезпечення. Також, важливим є співпраця у сфері не лише викриття, розслідування різних видів фінансових правопорушень, а й попередження вчинення злочину.

Варто зазначити, що перелік органів, що відноситься до правоохоронних і забезпечують співпрацю з Держфінмоніторингом, зазначені у Законі України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», а саме:

1. Органи прокуратури;
2. Національна поліція;
3. Служби безпеки;
4. Військові служби правопорядку у Збройних Силах України;
5. Національне антикорупційне бюро України;
6. Органи охорони державного кордону;
7. Інші правоохоронні органи [29].

Головне завдання правоохоронних органів – до тримання прав і свобод громадян, забезпечення законності та правопорядку, але у межах наданих цим органам повноважень. Також, вони повинні забезпечувати всебічну співпрацю з фізичними і юридичними особами, державними і міжнародними органами, фінансовими установами, організаціями у сфері розкриття злочинів і їхнього запобігання [41].

Співпраця Державної служби фінансового моніторингу України та правоохоронних органах включає:

- співпрацю, інформаційну взаємодію та обмін, координацію діяльності, яка пов'язана з фінансовими, грошовими розвідуваннями у сфері фінансового моніторингу на державному, регіональному та мікрорівні;
- спільне удосконалення і доповнення законодавчих, нормативних актів у сфері запобігання корупції, легалізації (відмивання) доходів, приховування доходів тощо;
- проведення спільних дій щодо викриття протиправних дій пов'язаних з фінансовими злочинами різних розмірів;
- сприяння щодо зменшення та попередження кількості фінансових злочинів на території України та резидентами України поза межами країни;
- координування різних видів діяльності, що пов'язані з незаконними діями суб'єктів;

- аналіз та контроль за фінансовими операціями інших суб'єктів в межах відкритих справ та повноважень органів [8, 41].

Держфінмоніторинг приймає електронні та паперові заяви, повідомлення та/або звернення, які пов'язані з можливими вчиненням протиправних фінансових дій фізичними, юридичними особами, установами, організаціями компаніями та формують справи (досьє)у разі підтвердження дій. Значна частина справ, для спільного чи частково спільного розслідування передається до правоохоронних органів. Такі справи пов'язані з наступними розслідуваннями:

- виявлення, попередження та протидію фінансування різного виду терористичної діяльності чи сепаратизму;
- виявлення публічних закликів до змін Конституції України, конституційного ладу чи зміни кордонів території України (зміна межі території);
- фінансування тероризму чи сепаратизму через благодійні фонди та установи, громадські організації чи громадські підприємства. Трапляються випадки фінансування незаконних дій через державні фонди;
- відмивання доходів або частини доходів через благодійні фонди, організації, установи, громадські організації тощо;
- використання коштів на проведення антиукраїнських радикальних акцій, протестів, псування культурної спадщини тощо;
- відмивання коштів, які отримані суб'єктами від корупційних дій (діянь) на території України;
- приховування доходів або їх частини, приховування джерел отримання чи походження незаконних доходів;
- зловживання бюджетними активами, їхня нецільова розтрата;
- розкрадання коштів державних підприємств під час будівництва та ремонту доріг;

- відмивання доходів (через схеми ВК/ФТ);
- відмивання через механізм «скрутки»;
- відмивання грошей через протиправні експортно-імпортні операції;
- шахрайські схеми з заволодіння коштами фізичних осіб;
- фальсифікація документів які призвели до крадіжки грошових коштів фізичних і юридичних осіб;
- відмивання доходів через комп'ютерні системи (кіберзлочини) [8, 19].

При цьому підтверджуючими інструментами у перелічених операцій слугують: готівка (готівкові кошти), платіжні рахунки з електронних платіжних систем, міжнародні перекази національної та іноземної валюти, фінансування незаконних дій під виглядом фінансової допомоги чи позики, неформальний переказ коштів шляхом пошти чи комп'ютерних додатків, пошти чи телефону, депозитні рахунки, різні цінні папери (здебільшого використовують у передачі грошей через пайові цінні папери), інвестиції.

Інформація про розкрадання бюджетних коштів включає наступні шляхи порушення законодавства та незаконної діяльності:

- використання компаній-нерезидентів, створення або використання діяльності фіктивних компаній;
- розпорошення грошових коштів між пов'язаними суб'єктами;
- поповнення депозитного рахунку та перерахування на депозитний рахунок, який немає відношення до бюджету;
- завищення цін на закупівлю товарів, матеріалів, ресурсів [7, 10].

Важливим напрямом співпраці є розслідування та виявлення фактів розкрадання та привласнення коштів фізичних осіб. Такі схеми пов'язані з: соціальною інженерією – вішингом, використання системи віддаленого управління банківськими рахунками клієнтів, розкрадання особистої інформації та паролів користувачів, підrobка особистих документів (найчастіше це паспортів), використання незаконних сервісів грошових переказів.

Із розвитком цифрових технологій та запровадження безготівкових розрахунків, зросла кількість злочинів з комп'ютерними системами та розкраданням даних користувачів – кіберзлочинність. У зв'язку з цим зростає актуальність співпраці Державної служби фінансового моніторингу з Департаментом кіберполіції. Основним завданням Кіберполіції є розробка політики у сфері запобігання кібер злочинів, що стосуються фізичних та юридичних осіб [12]. Незаконна фінансова діяльність за яку береться кіберполіція в Україні (разом з іншими органами) пов'язана з:

- використання шкідливого та незаконного програмного забезпечення;
- зламування електронних скриньок та викрадання даних, цінної інформації;
- відправка підроблених документів через несправжні (фіктивні, підроблені) електронні скриньки;
- пере випуск sim-карток для мобільних пристроїв;
- незаконне списання грошових коштів з карток чи рахунків;
- незаконне використання банківських додатків;
- та інші види пов'язані з комп'ютерними та електронними пристроями чи програмами.

Також, значна частка обміну справами, які пов'язані з фінансовим моніторингом, відмиванням (легалізацією) доходів, приховуванням частини майна, розкрадання державних коштів та багато інших протиправних фінансових діянь, здійснюється з Національним антикорупційним бюро України (НАБУ). Основним завданням перед НАБУ – це протидія корупції на всіх рівнях і у всіх установах, що здійснюють свою діяльність на території України, зменшення рівня тінізації економіки, здійснення фінансових протиправних дій тощо [8, 35].

Також, до активної співпраці залучені прокуратура, суди які забезпечують винесення вироків та розгляд справ, здійснюють судові розслідування з питань фінансового моніторингу.

1.3. Напрями та принципи співпраці Державної служби фінансового моніторингу України з міжнародними організаціями

Співпраця Державної служби фінансового моніторингу визначено не лише у законодавчих актах, а й у різноманітних міжнародних угодах ціллю яких є тісна співпраця країн з усього світу. Основними напрямками роботи, співпраці та надання взаємної допомоги між Держфінмоніторингом та міжнародними організаціями, установами є:

- запобігання та протидія відмивання коштів;
- запобігання та протидія фінансування тероризму;
- запобігання викрадення грошей чи особистих даних фізичних та юридичних осіб, організацій, установ, компаній.

Суб'єкти міжнародного рівня з якими Держфінмоніторинг активно співпрацює в межах фінансового моніторингу представлені на рисунку 1.2.

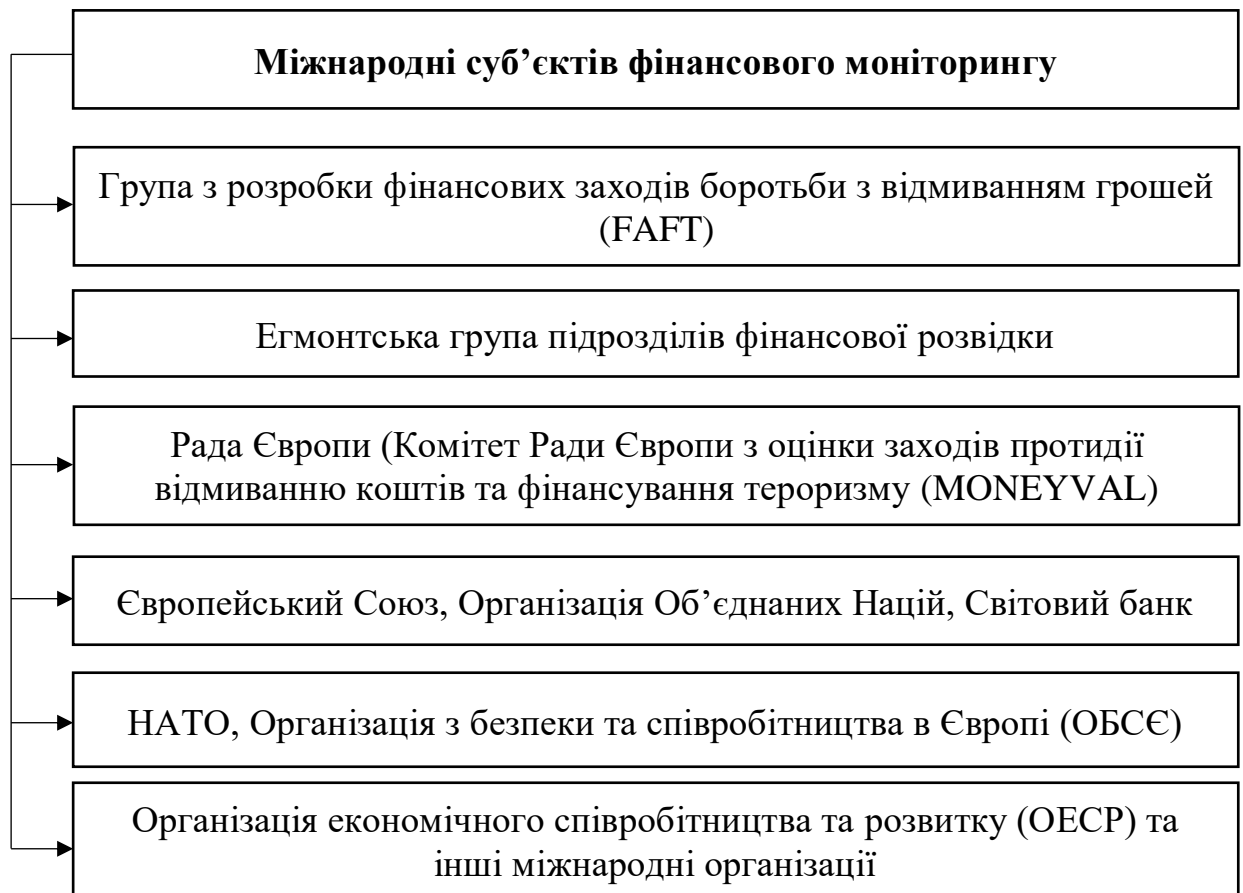

Рис. 1.2. Міжнародні організації у сфері фінансового моніторингу [8]

Співпраця у сфері міжнародного фінансового моніторингу включає розробку напрямів запобігання шахрайству, корупцією, здійснення протиправних фінансових операцій, приховування та відмивання доходів з кожною організацією окремо. Проте в загальному міжнародна діяльність оснований на:

- представляти досвід фінансового моніторингу України на міжнародному рівні (на семінарах, конференціях, міжнародних доповідях тощо);
- забезпечувати сприяння у розслідуваннях, дослідженнях, формування справ, надання інформації пов'язаних з ПВТ/ФТ;
- укладати міжнародні договори - міжвідомчого характеру (зокрема Меморандуми про взаєморозуміння – щодо фінансових розслідувань та взаємодопомоги);
- проведення та участь онлайн вебінарах, засіданнях, тренінгах щодо фінансового моніторингу, відмивання коштів та фінансування тероризму;
- участь у програмах щодо повернення фінансових активів;
- участь у електронному каталозі щодо пошуку активів спільно Егмонтською групою підрозділів фінансової розвідки;
- розробка програм щодо удосконалення чинного законодавства з питань запобігання фінансовим злочинам;
- протидія будь-якого виду тероризму та сепаратизму;
- протидія порушення законів щодо заволодіння чужим майном, активами, грошима, майновими правами, інтелектуальною власністю чи особистими даними на державному та міжнародному рівнях;
- зменшення рівня корупції [8, 41].

Основними принципами співпраці Державної служби фінансового моніторингу України з міжнародними організаціями, установами:

- законність – будь яка діяльність в системі фінансової розвідки повинна відповідати нормативно-правовим законам державного та міжнародного рівня, розробленим правилам, указам та постановам щодо контролю у сфері протидії відмивання грошей та фінансування тероризму, зниження рівня корупції;
- прозорість – передбачає надання інформації, звітів, інформаційних повідомлень та аналітичних даних, сформованих справ відкрито, прозоро та чесно, що забезпечить швидке розкриття незаконних дій або їх попередження на міжнародному рівні;
- оперативність – полягає у швидкому наданні та отриманні інформації (електронної чи паперової), яка пов'язана з фінансовими розслідуваннями, викриттями, інформаційними даними;
- достовірність – інформація повинна бути надана правдива, без приховування частини;
- професіоналізм – полягає в постійному удосконаленні навиків виявлення та запобігання протиправних фінансових дій, проходження міжнародних програм підвищення кваліфікації;
- дружність – відсутність упередженого ставлення до країн партнерів та працівників міжнародних організацій, відсутність расових, гендерних, вікових упереджень;
- відкритість – до співпраці у різних проектах які допоможуть знизити рівень корупції, фінансових злочинів, тероризму та сепаратизму, фінансових розкрадань тощо [32].

Важливістю складової міжнародної співпраці Держфінмоніторингу є створення та налагодження таких зав'язків і співпраці з міжнародними організаціями, установами та партнерами при яких буде відбуватися максимальна протидія легалізації (відмивання) доходів, які отриманні незаконним шляхом, фінансування тероризму та розповсюдження зброї масового знищення (ПВК/ФТ).

Співпраця Рада Європи (Комітет Ради Європи з оцінки заходів протидії відмиванню коштів та фінансування тероризму (MONEYVAL) включає пошук, виявлення, арешт та конфіскацію доходів одержаних незаконним шляхом. Комітет у рамках співпраці надає підтверджуючі матеріали країни, учасники якої потрапили до виявлення незаконних дій.

Держфінмоніторинг представляє інтереси України на міжнародній платформі фінансової безпеки реручи участь у пленарних засіданнях, надаючи інформацію про новітні впровадження у сфері безпеки в Україні, а й надаючи власні пропозиції та розробки. Також, забезпечується надання взаємних оцінок щодо 5-го раунду взаємних оцінок членів MONEYVAL (Україна його проходить щорічно з 2017 року).

Також, на постійні основі, Державна служба фінансового моніторингу бере участь у діяльності Конференції Сторін Конвенції Ради Європи з питань пошуку, виявлення, арешту, конфіскації, замороження рахунків одержаних незаконним (злочинним) шляхом, та фінансування тероризму.

Рада Європи разом з ОБСЄ забезпечує контроль України як учасника групи міжнародного фінансового моніторингу та контролю фінансових потоків на визначення: перше – дотримання правил міжнародної співпраці у сфері незаконного збагачення, фінансування тероризму та розповсюдження зброї масового знищення, друге – постійний розвиток Державної служби фінансового моніторингу, виконання завдань та обов'язки перед іншими учасниками, третє – надання інформації та забезпечення повної взаємодопомоги у фінансових розслідуваннях [32].

Обов'язковою умовою міжнародного співробітництва є забезпечення постійного та всебічного контролю не лише за підприємствами, компаніями та корпораціями (суб'єктами господарської діяльності), а й за фінансовим сектором, через який здійснюється значна частка переказів грошових коштів, відбувається незаконне відмивання коштів. Таке групу фінансових компаній складають: банки, ломбарди, страхові компанії, інвестиційні компанії, кредитні спілки, депозитарії тощо.

З 2004 року Держфінмоніторинг є повноправним членом Егмонтської групи підрозділів фінансової розвідки, яка включає 159 країн. Егмонтська група забезпечує обмін інформацією між країнами щодо фінансових розслідувань, а також забезпечують участь у засіданнях щодо обговорення глобальних проблем порушення законодавчого простору.

Також, за сприяння міжнародних організацій, зокрема Управління ООН з питань наркотиків та злочинності (UNODC)), Ради Європи, Європейської Комісії, Світового банку, МВФ, ОБСЄ, Організації за демократію та економічний розвиток (ГУАМ), ОЕСР кожного року забезпечує проведення різних міжнародних семінарів, вебінарів, конференцій у яких беруть участь експерти-практики, представники підрозділів фінансової розвідки різних країн та різних департаментів, правоохоронних органів, судів, прокуратури, Національної поліції тощо [19, 32].

Не менш важливою є співпраця з Трансперсіті Інтернешнл та Терансперсіті Інтернешнл Україна у сфері оцінки рівня корупції в Україні. Оскільки корупція виникає на основі незаконної передачі грошових коштів, міжнародні організації та установи, міжнародні органи фінансового моніторингу визначають основні причини та напрями подолання кризових явищ. Така співпраця базується на:

- оцінці рівня корупції;
- види корупції, що притаманні країні дослідження (зокрема Україні);
- фактори, що впливають на рівень корупції;
- стан розвитку законодавчої бази з питань корупції;
- залученні різних суб'єктів до зниження рівня;
- рівень співпраці органів (державних, правоохоронних, міжнародних) з питань подолання корупції в Україні [38].

Держфінмоніторинг є активним учасником Євразійська група з протидії легалізації злочинних доходів і фінансуванню тероризму (ЄАГ) – регіональний орган за типом FATF. В ЄАГ входять дев'ять держав: Білорусь,

Індія, Казахстан, Китай, Киргизстан, Росія, Таджикистан, Туркменістан і Узбекистан. Основна ціль такої співпраці забезпечення надійності, співпраці та зниження загроз, які пов'язані з протидії фінансових злочинів, отримання коштів незаконним шляхом відповідно до стандартів FATF та стандартів у сфері ПВК/ФТ інших міжнародних організацій, учасниками яких є держави-члени ЄАГ [32].

Цікавим є співпраця з віртуальними фондовими біржами та біржами крипто валюти, які сприяють оцінці ризиків відмивання і приховування коштів через біржі та фінансові інструменти.

Висновки до розділу 1

Теоретичні дослідження проведені у першому розділі кваліфікаційної роботи дають можливість визначити різні підходи до трактування поняття «фінансовий моніторинг». Фінансовий моніторингу розглядається як система заходів державних та правоохоронних органів спрямованих на контроль законності фінансових операцій, грошових переказів, розрахунків тощо.

Головними суб'єктами системи фінансового моніторингу є: Державна служба фінансового моніторингу України, Національний банк України, Міністерство фінансів України, Міністерство юстиції України, Міністерство інфраструктури України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку України, Державна комісія з регулювання ринку фінансових послуг в Україні.

Співпраця з різними державними органами, особливо правоохоронними має важливе стратегічне значення, оскільки забезпечують всебічну допомогу Держфінмоніторингу, сприяють викриттю фінансових злочинів, забезпечують нормативну допомогу та консультативне, інформативне забезпечення співпраці.

Також важливим напрямом співпраці між різними органами є навчання, підвищення кваліфікації, консультування, надання підтримки у Академії

фінансового моніторингу, яка дає можливість отримати знання у сфері протидії фінансових та інших правопорушень, їхнього запобігання.

Міжнародна співпраця Держфінмоніторингу основана на взаємодопомозі у сфері викриття фінансових злочинів, корупції, приховування доходів, одержання коштів незаконними шляхом пов'язана зі співпрацею з Групою розробки фінансових заходів з відмивання грошей (FAFT), Егментською групою підрозділів фінансової розвідки, Радою Європи, ОБСЄ та іншими міжнародними організаціями за дотримання принципів: законності, прозорості, відкритості та інших.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ВЗАЄМОДІЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ УКРАЇНИ З ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ ТА МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ З ПИТАНЬ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ

2.1. Аналіз діяльності Державної служби моніторингу у сфері запобігання корупції

Головними завданнями Державної служби фінансового моніторингу як головного суб'єкту спрямованого на боротьбу з відмиванням коштів є:

1. Реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення;
2. Проведення стратегічного та операційного аналізу та оцінки інформації про проведені фінансові операції, які підлягають фінансовому моніторингу та контролю;
3. Проведення детальної оцінки та діагностики національних ризиків;
4. Представлення інтересів України з питання запобігання корупції, легалізації доходів та питань щодо корупційного доходу суб'єктів в міжнародних організаціях, міжнародних форумах та програмах;
5. Розробка програм та стратегій щодо удосконалення системи фінансового моніторингу в Україні.
6. Розробка та удосконалення нормативно-правових актів;
7. Забезпечення розвитку і навчання Академії фінансового моніторингу;
8. Національна оцінка ризиків;
9. Забезпечення проведення форумів, конференцій, засідань на державному та міжнародному рівнях з питань запобігання корупції, незаконного збагачення, фінансування тероризму тощо [8].

Діяльність державної служби фінансового моніторингу здійснюється з дотримання Конституції України, законодавчих і нормативно-правових актів запобігання корупції. Фінансування діяльності забезпечується відповідно до видатків державного бюджету, які щороку затверджуються. При цьому у 2021 році (таблиця 2.1) видатки Держфінмоніторингу становили 143,9 млн. грн., а чисельність працівників – 205 осіб.

Таблиця 2.1.

Показники діяльності Держфінмоніторингу у 2021 році, млн. грн., шт. [32]

Напрямок витрат	Показник, тис. грн., штук
Виплата заробітної плати та нарахувань на неї, тис. грн.	104088,1
Оплата комунальних послуг та електроносіїв, тис. грн	2233,7
Оплата видатків та відрядження, тис. грн.	83,2
Інші видатки для забезпечення діяльності та функціонування Державної інформаційної та інформаційно-аналітичної системи Держфінмоніторингу, тис. грн.	37488,7
Разом видатків, тис. грн.	147893,7
Чисельність працівників, шт.	205

Держфінмоніторнг забезпечує оновлення та доповнення до законодавчих актів, зокрема протягом 2021 року прийнято: 1 розпорядження Кабміну України, 7 наказів Мінфіну України, 7 спільних наказів Мінфіну України з іншими державними органами, погоджено 69 проектів з різними органами, що забезпечує більш безпекові механізми в країні.

Держфінмоніторинг здійснює приймання на контроль та обробку інформації про підозрілі фінансові операції, які відбуваються чи пов'язані з фінансовими установами, суб'єктами господарювання чи іншими органами (рисунок 2.1). При цьому основне завдання є чітке та своєчасне реагування та виявлення обставин.

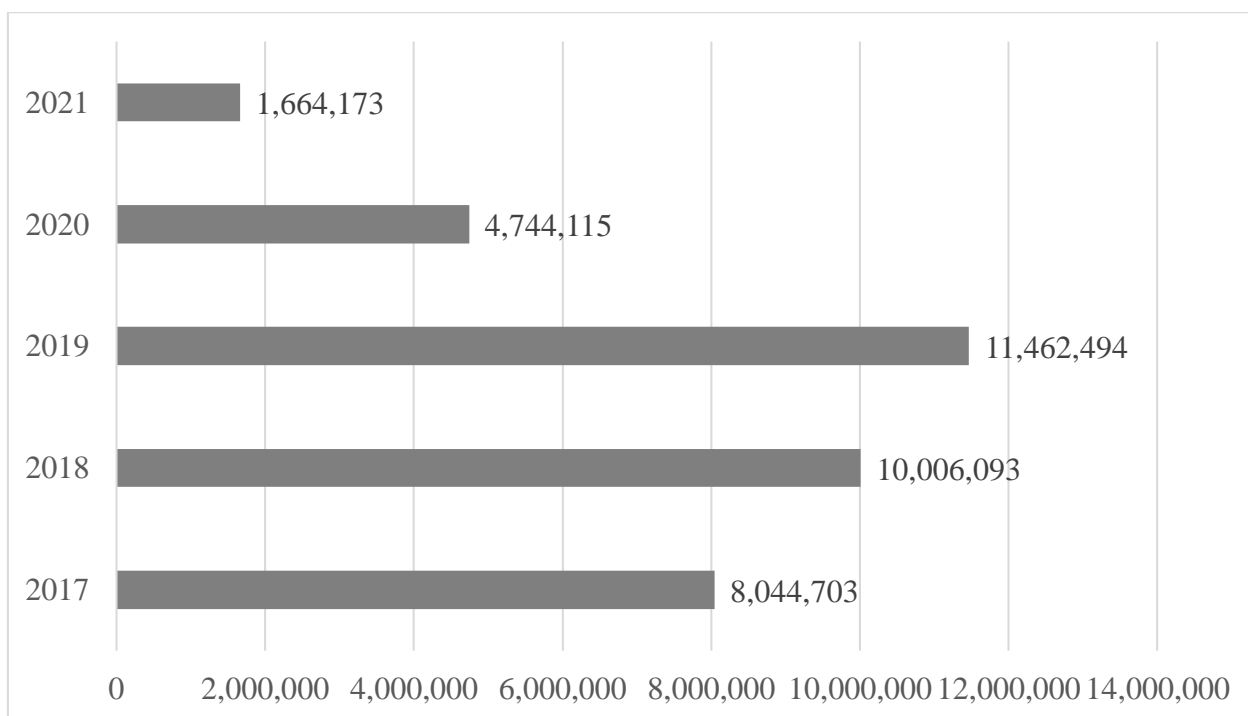

Рис.2.1. Динаміка отриманих повідомлень про підозрілі фінансові операції протягом 2017-2021 рр., шт. [32]

З початком роботи ІСФМ Держфінмоніторингом отримано та опрацьовано 55 244 872 повідомлення. Протягом проаналізованих 2017-2021 років, найбільше отримано у 2019 році – 11 462 494 повідомлення, найменше у 2021 році – 1 664 173 повідомлення, це свідчить про позитивну тенденцію у сфері порушення фінансового законодавства, відмивання та приховування доходів, фінансування тероризму та намагання заволодіти чужими фінансовими ресурсами.

У порівнянні до 2020 року кількість повідомлень скоротилася на 64,9 %.

Найбільш активними учасниками у системі повідомлень, звітувань та загальної системи фінансового моніторингу в розрізі СПФМ є банківські установи (рисунок 2.2), оскільки саме через них відбувається найбільший рух грошових коштів у національній та іноземній валюті, і фізичних і юридичних осіб, фінансових установ та організації.

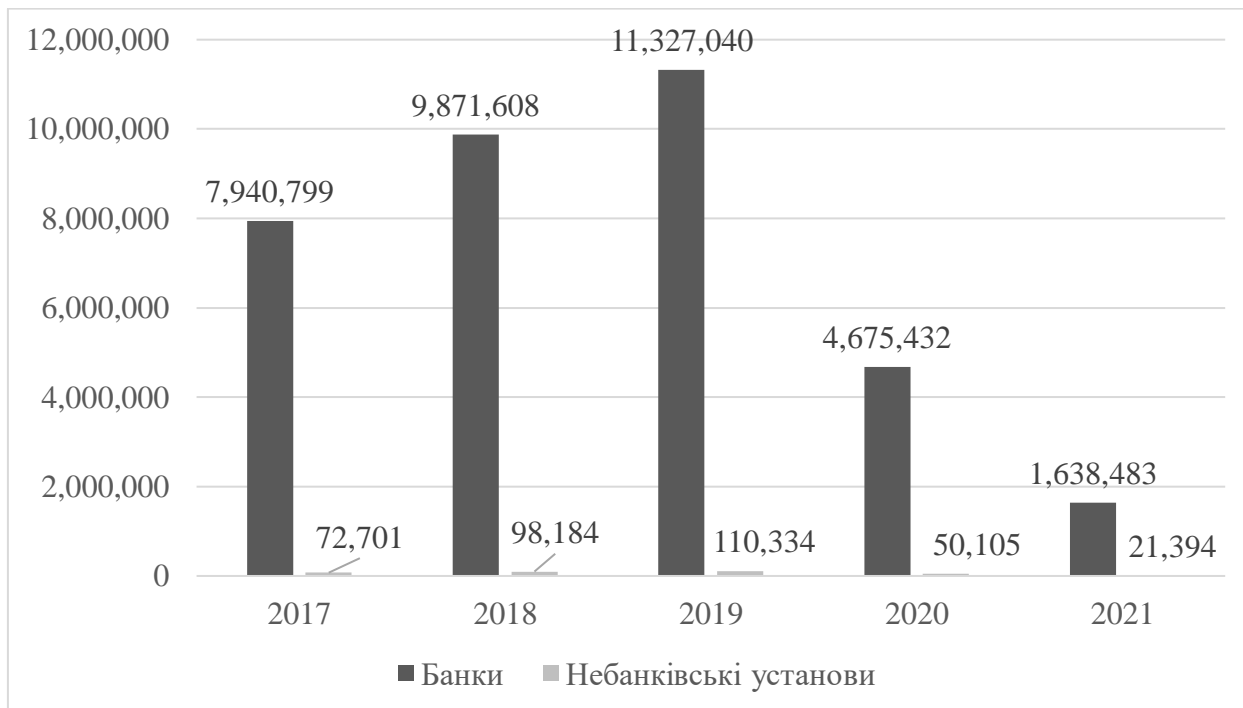

Рис. 2.2. Динаміка повідомлень про фінансові операції небанківськими та банківськими установами протягом 2017-2021 років, шт. [32]

Як видно з рисунку 2.2, кількість повідомлень про можливі фінансові правопорушення чи незаконні фінансові операції, що надійшли до Держфінмоніторингу від банків склали у 2021 році 1 638 438 повідомлень, що на 6 302 316 повідомлень менше ніж у 2017 році. Кількість повідомлень від небанківських установ у 2021 році склала 21 394, що на 51 307 менше ніж у 2017 році.

Варто зазначити, що розглядаючи питому вагу повідомлень у 2021 році, найбільшу – 99,17 % питому вагу займають банківські установи, найменшу 0,28 % небанківські установи. У розрізі кількості повідомлень протягом 2021 року: 1 638 483 – від банків у електронному вигляді; 21 217 – від небанківських установ у електронному вигляді; 177 – від небанківських установ у паперовому вигляді.

Розглядаючи повідомлення у розрізі небанківського сектору (таблиця 2.2), найбільшу питому вагу складають повідомлення від професійних

учасників фондового ринку – 85,08 % (18 202 повідомлення), дещо менше від страхових установ – 6,47 % (1 385 повідомлень), найменше від нотаріусів – 0,03% (6 повідомлень).

Таблиця 2.2

Питома вага повідомлень від небанківських установ
протягом 2021 року, шт., % [32]

Тип установи	Кількість повідомлень	Питома вага, %
Професійні учасники фондового ринку	18 202	85,08
Страхові установи	1 385	6,47
Інші суб'єкти господарювання, що надають фінансові послуги	843	3,94
Суб'єкти господарювання, які проводять лотереї	612	2,86
Нотаріуси	6	0,03
Інші СПФМ	346	1,62

При цьому перерозподіл фінансових операцій у розрізі ознак фінансового моніторингу представлений як (рисунок 2.3):

- порогові фінансові операції – 1 582 370 (96,54 %);
- підозрілі фінансові операції або діяльність – 76 501 (3,10%);
- порогові та підозрілі фінансові операції або діяльність – 421 (0,35%);
- фінансові операції для відстеження – 585 (0,01%).

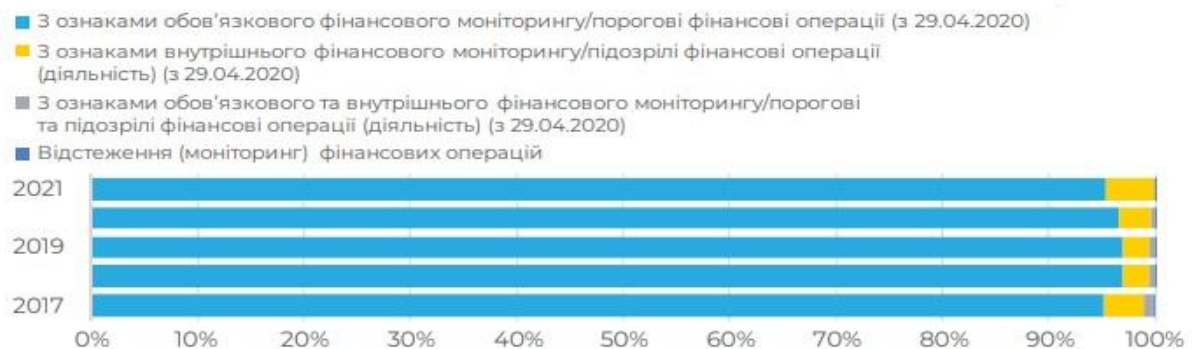

Рис. 2.3. Питома вага фінансових операцій у 2021 році, % [32]

2.2. Оцінка ефективності співпраці Державної служби моніторингу з правоохоронними органами

Протягом 2021 року Держфінмоніторинг відібрав 488 088 повідомлень щодо незаконних фінансових операцій і на основі них сформовано 5 575 досьє, при цьому що у 2020 році кількість досьє клала 2 859 штук (приріст склав 95%) рисунок 2.4. Основна підстава до формування досьє це відношення (прив'язка) до ВК/ФТ визначного Кримінальним кодексом України. У зв'язку з цим відбувається тісний зв'язок фінансових розслідувань Державної служби фінансового моніторингу з правоохоронними органами, Національною поліцією для підтвердження незаконних дій, накладання адміністративної чи кримінальної відповідальності.

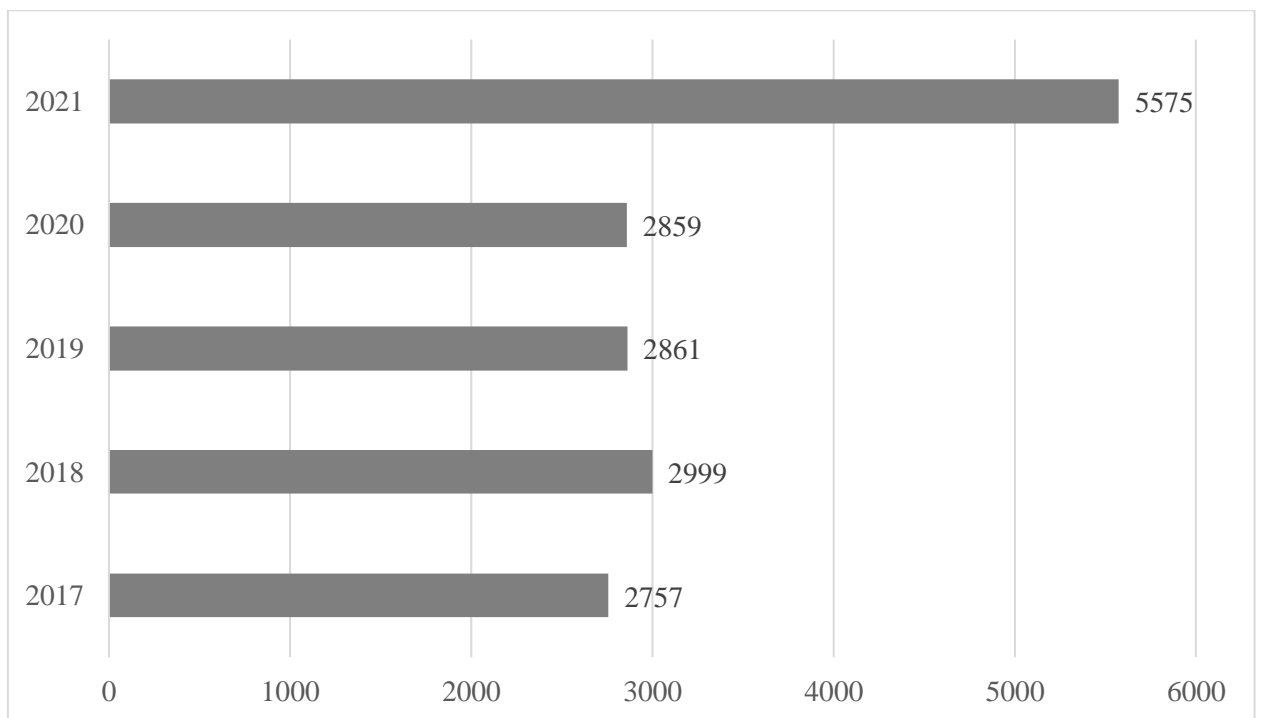

Рис. 2.4. Динаміка сформованих досьє протягом 2017-2021 років, шт. [32]

Справи та запити, що подаються банками та Національним банком України (рисунок 2.5) до Держфінмоніторингу перенаправляються і до правоохоронних органів, які забезпечують своєчасне реагування.

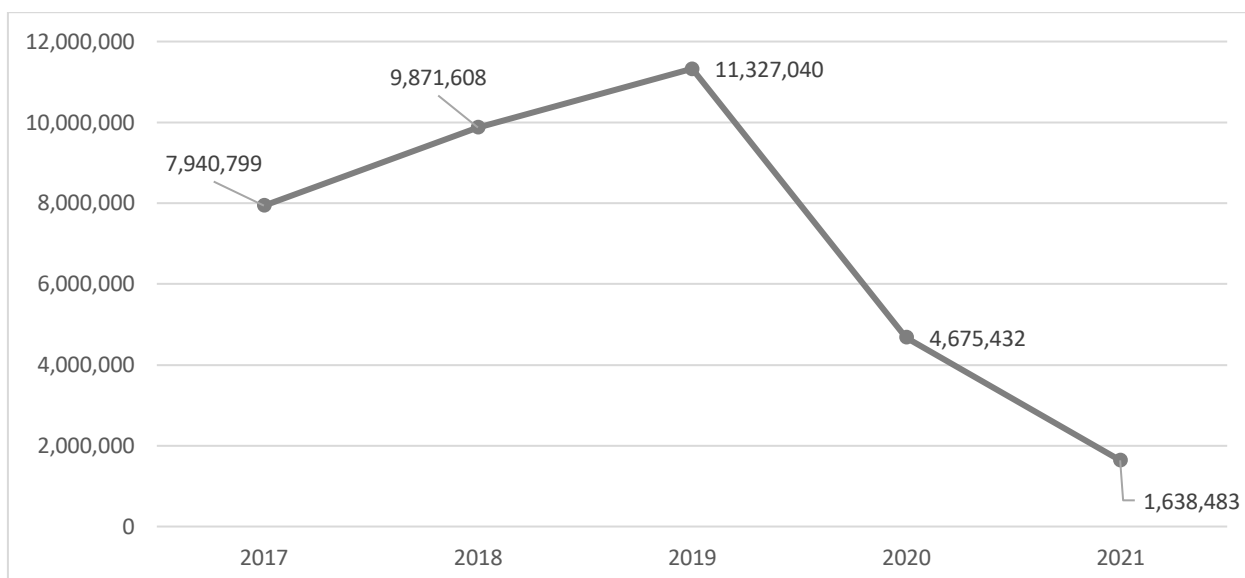

Рис. 2.4. Динаміка надісланих банками повідомлень щодо фінансових операцій протягом 2017-2021 років, шт. [32]

Кількість фінансових розслідувань можливих незаконних фінансових операцій разом з правоохоронними органами у 2021 році у порівнянні з 2020 роком зросла пропорційно до сформованих досє, тобто більше ніж на 20% і включила розслідування:

- фінансування сепаратизму та тероризму;
- відмивання доходів або частини доходів отриманих корупційним шляхом;
- розкрадання бюджетних коштів чи фінансових ресурсів державних підприємств;
- відмивання доходів від податкових сплат, зборів;
- відмивання грошових коштів, які одержані шляхом шахрайства, обмані, незаконного заволодіння фізичних і юридичних осіб;
- відмивання доходів від комп'ютерних злочинів, незаконних комп'ютерних програм чи додатків (кіберзлочинність).

У 2021 році Держінмоніторингом до правоохоронних органів передано 109 матеріалів (з них 83 узагальнені матеріали справ та 26 додаткових справ)

які пов'язані з сепаратизмом, зміною Конституції та/або меж державних кордонів (Додаток А).

Значна співпраця проводиться і у сфері розслідування корупції та корупційних дій та діянь. За 2021 рік передано 160 справ щодо таких питань, найбільша кількість 110 до НАБУ, 15 до ДБР, 27 – СБУ, решта до інших органів. У 2021 році передано 64 справи – пов'язані з бюджетними розслідуваннями.

Також, протягом 2021 року було направлено 64 матеріали до правоохоронних органів, при цьому сума склала майже 2 млрд. грн, а сума залучених державних грошових коштів 5,4 млрд. грн. 56 матеріалів справ подано про відмивання готівкових коштів на суму 25,4 млрд грн., основна частина через закупівлю металобрухту – 17,8 млрд. грн., видача готівкових коштів – 3,9 млрд. грн., закупівля товарів – 2,4 млрд. грн.

22 документи направлено щодо незаконного списання грошей з рахунків клієнтів, сума завданої шкоди у 2021 році склала 71,6 млн. грн.

Отже, загальна кількість переданих правоохоронним органам склала 1 170 штук (рисунок 2.5).

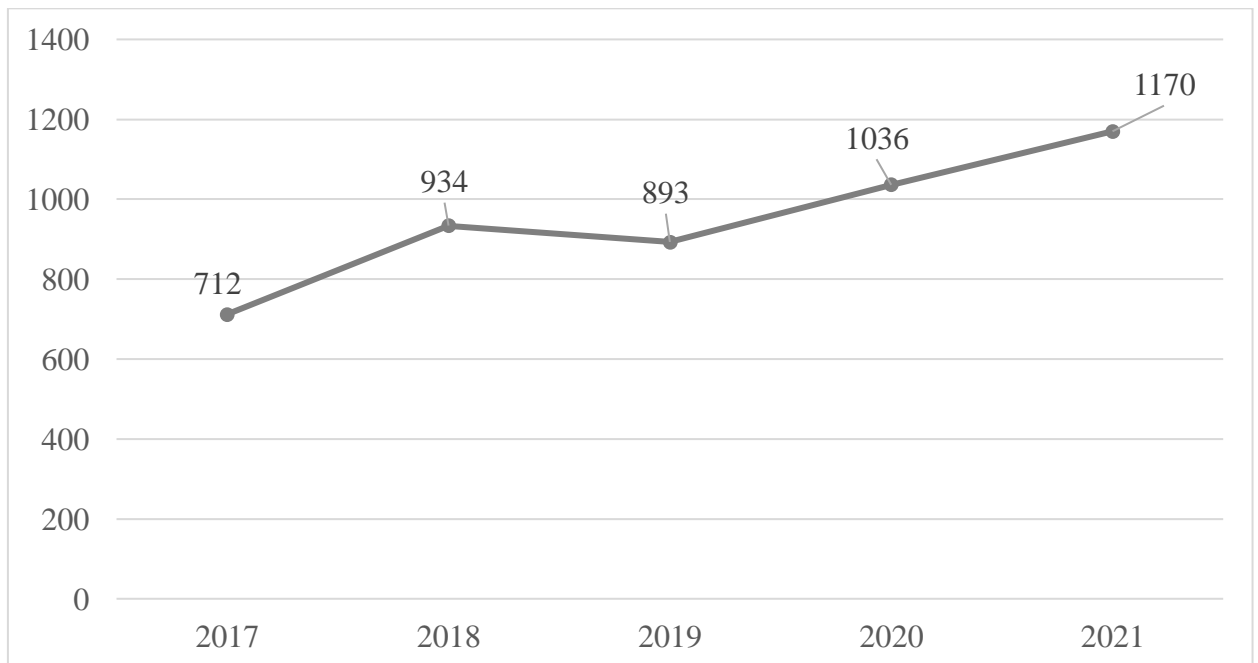

Рис. 2.5. Динаміка переданих Держфінмоніторингом до правоохоронних органів матеріалів справ протягом 2017-2021 років, шт. [32]

Як видно з рисунку 2.5, кількість справ направлених до правоохоронних органів зросла протягом п'яти років (з 2017 по 2021 рік) на 458 справ і у 2021 році склала 1 170 справ. У розрізі правоохоронних органів (рисунок 2.6) найбільша кількість справ у 2021 році була направлено до Національної поліції України – 399 матеріалів, 256 до органів фіскальної служби України, 239 матеріалів – до служби безпеки України, 117 – до органів прокуратури, 110 матеріалів до Національного антикорупційного бюро України (додаток Б).

Рис. 2.6. Розподіл надісланих справ Держфінмоніторингом до правоохоронних органів протягом 2021 року, шт. [32]

При цьому за результатами розгляду матеріалів, що надані Державною службою фінансового моніторингу України до правоохоронних органів, загальна сума заарештованого та вилученого майна та грошових коштів у 2021 році становила 510,8 млн. грн.

Важливим є співпраця Держфінмоніторингу з Національним антикорупційним бюро України, яке забезпечує передачу документів до суду, забезпечує відкриття кримінальних проваджень, штрафів тощо (рисунок 2.7).

Рис. 2.7. Динаміка справ Держфінмоніторингу та НАБУ протягом 2018-2021 років, шт. [32]

Як видно з рисунку 2.7., кількість кримінальних проваджень протягом 2018-2021 років зросли на 224 і у 2021 році склали 859 справ; кількість розпочатих розслідувань пов'язаних з корупцією та незаконним привласненням грошових коштів зменшилася на 280 справ і у 2021 році склали лише 297 справ; справи скеровані до суду зросли на 184 справи і у 2021 році склали 360.

Ще одним важливим показником співпраці Державної служби фінансового моніторингу та правоохоронних органів є навчання правоохоронних органів, їхніх представників в Академії фінансового моніторингу з метою підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації у сфері питань, які пов'язані з фінансовим моніторингом.

Представники правоохоронних органів як проходять навчання, так і можуть бути наставниками, визначати напрями навчання по окремим темам (рисунок 2.8).

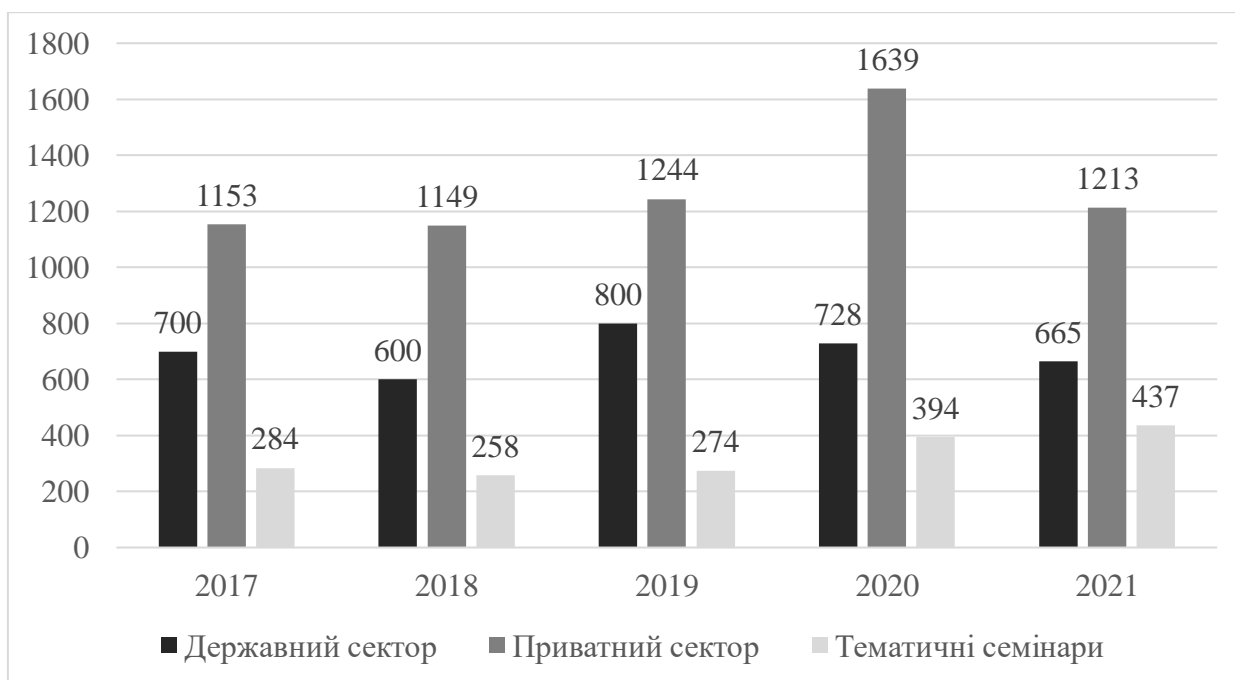

Рис. 2.8. Динаміка навчання суб'єктів різних секторів протягом 2017-2021 років, шт. [32]

Рівень навчання різних секторів коливається в різних межах: державний сектор – 665 осіб у 2021 році, що на 35 менше ніж у 2017 році, приватний сектор – 1213 у 2021 році, що на 60 осіб більше ніж у 2017 році, тематичні семінари відвідали 437 осіб у 2021 році, що на 153 особи більше ніж у 2017 році.

2.3. Оцінка ефективності взаємодії Державної служби моніторингу з міжнародними організаціями

Співпраця Державної служби фінансового моніторингу з міжнародними організаціями, іноземними партнерами є важливою складовою системи протидії відмиванню коштів та фінансування тероризму по всьому світу. Протягом аналізованих 2017-2021 років Держфінмоніторинг України співпрацює з:

- Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FAFT);
- Егмонтська група підрозділів фінансової розвідки;

- Рада Європи (Комітет Ради Європи з оцінки заходів протидії відмиванню коштів та фінансування тероризму (MONEYVAL));
- Європейський Союз;
- Організація Об'єднаних Націй;
- Світовий банк;
- НАТО;
- Організація з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ);
- Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР);
- інші міжнародні організації у сфері фінансового моніторингу [8].

У 2021 році Державна служба фінансового моніторингу забезпечувала участь як представника України на міжнародних заходах (таблиця 2.3), з обговорення питань щодо рівня корупції в Україні та світі, проблеми відмивання грошових коштів на державних та корпоративних рівнях, проблеми та перспективи подолання фінансування тероризму, незаконних фінансових операцій з грошима фізичних та юридичних осіб, персональними даними тощо.

Таблиця 2.3

Участь Держмоніторингу у міжнародних заходах протягом 2021 року [8]

FATF	ЕГПФР	Рада Європи
Онлайн консультаціях з делегаціями MONEYVAL щодо ключових питань порядку денного Пленарного засідання FATF	Участь у віртуальному засіданні проєктної групи IEWG стосовно проєкту «Гнучкі, послідовні стандарти обміну інформацією»	онлайн тренінгу MONEYVAL щодо імплементації Стандартів FATF
Онлайн вебінарі з відмивання коштів на основі торгівлі	Віртуальному засіданні Робочої групи з обміну інформацією (IEWG)	онлайн засіданнях Робочих груп та 61-му Пленарному засіданні MONEYVAL
Онлайн на Пленарному засіданні FATF	Віртуальному засіданні Робочої групи з технічної допомоги та тренінгів (TATWG)	онлайн координаційній нараді MONEYVAL перед Пленарним засіданням FATF

Спільному онлайн засіданні FATF RTMG – EG IEWG з питань цифрової трансформації	Віртуальному засіданні Робочої групи з питань політики та процедур (PPWG); віртуальних засіданнях EUROPE II	онлайн засіданні щодо типологій MONEYVAL
Вебінарі FATF щодо відмивання коштів через екологічну злочинність	Онлайн семінарі Центру Егмонтської групи з питань досконалості та лідерства (ECOFEL) для регіональної групи Європа I «Співробітництво та обмін інформацією між підрозділами фінансових розвідок, правоохоронними органами та прокурорами»	62-ому Пленарному засіданні MONEYVAL
Окремих сесіях віртуального спільного засідання експертів FATF	Онлайн засіданні щодо проєкту «Повернення активів – роль ПФР»	-

Як видно з таблиці 2.3, Державна служба фінансового моніторингу України бере активну участь у вебінарах, сесіях, відео-конференціях, онлайн засіданнях, семінарах що пов’язаних з питаннями міжнародного фінансового моніторингу, запобігання фінансових злочинів, фінансування тероризму та привласнення чужих активів.

Протягом 2003-2021 років було укладено та підписано 82 Меморандуми про взаєморозуміння на міжнародному рівня між організаціями та країнами, що залучені до співпраці у сфері фінансового безпекового контролю та моніторингу. У 2021 році Меморандум про взаєморозуміння з ПФР були підписані з Королівством Саудівської Аравії, Республіки Мальта та Святого Престолу (Ватикану).

Держфінмоніторинг з 2017 року активно співпрацює з Європейською комісією в рамках проєкту «Антикорупційна ініціатива ЄС в Україні», спільно

з Трасперсіті інтернешенл Україна визначає рівень корупції в Україні (рисунок 2.9.)

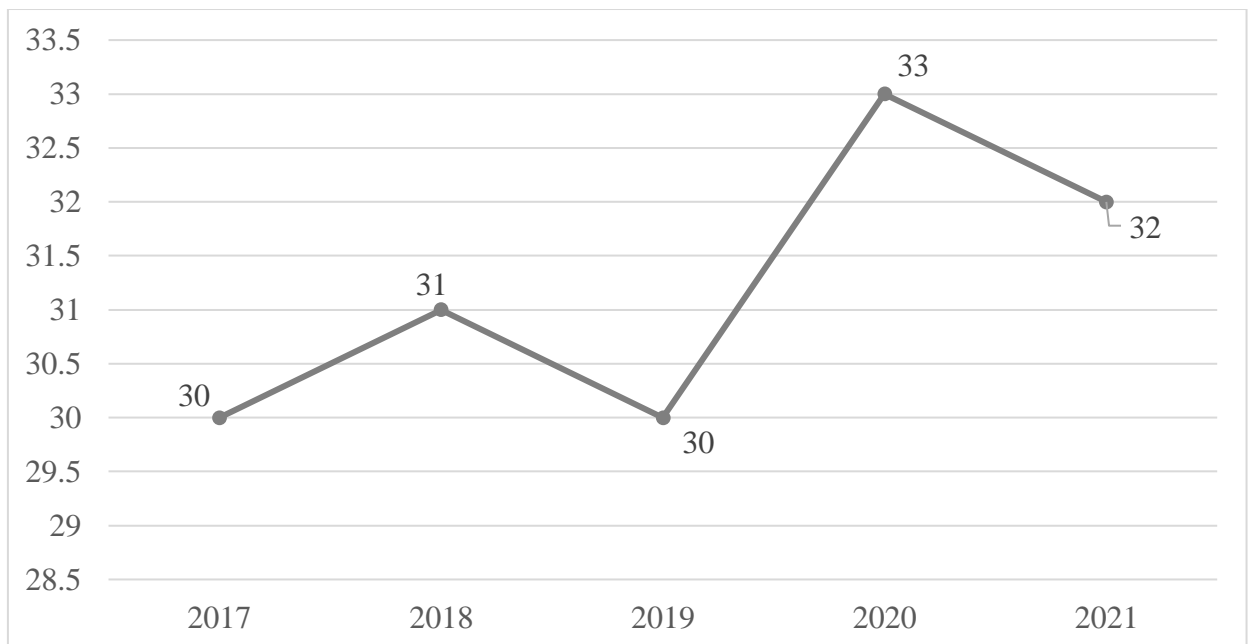

Рис.2.9. Рівень корупції в Україні протягом 2017-2021 років [38]

Рівень корупції в Україні у 2021 році склав 32, що на один пункт менше ніж у 2020 році, та на два пункти більше ніж у 2017 році. Такі показники свідчать про підвищення рівня корупції, порушення норм законодавства, що негативно впливає на безпековий рівень держави на міжнародному ринку.

Державна служба фінансового моніторингу забезпечує постійну взаємодію та фінансовий обмін важливою інформацією з міжнародними організаціями, державними органами інших країн, яка спрямована на ПВК/ФТ.

Протягом 2021 році Держфінмоніторинг здійснював співпрацю з 83 ПФР, що дало можливість отримати та надати ключову інформацію про фінансові розслідування, які відбулися за межами країни. Протягом 2017-2020 років кількість запитів (рисунок 2.10), які надані та надіслані, зростають, що значною мірою залежало від розвитку інформаційних технологій та програм.

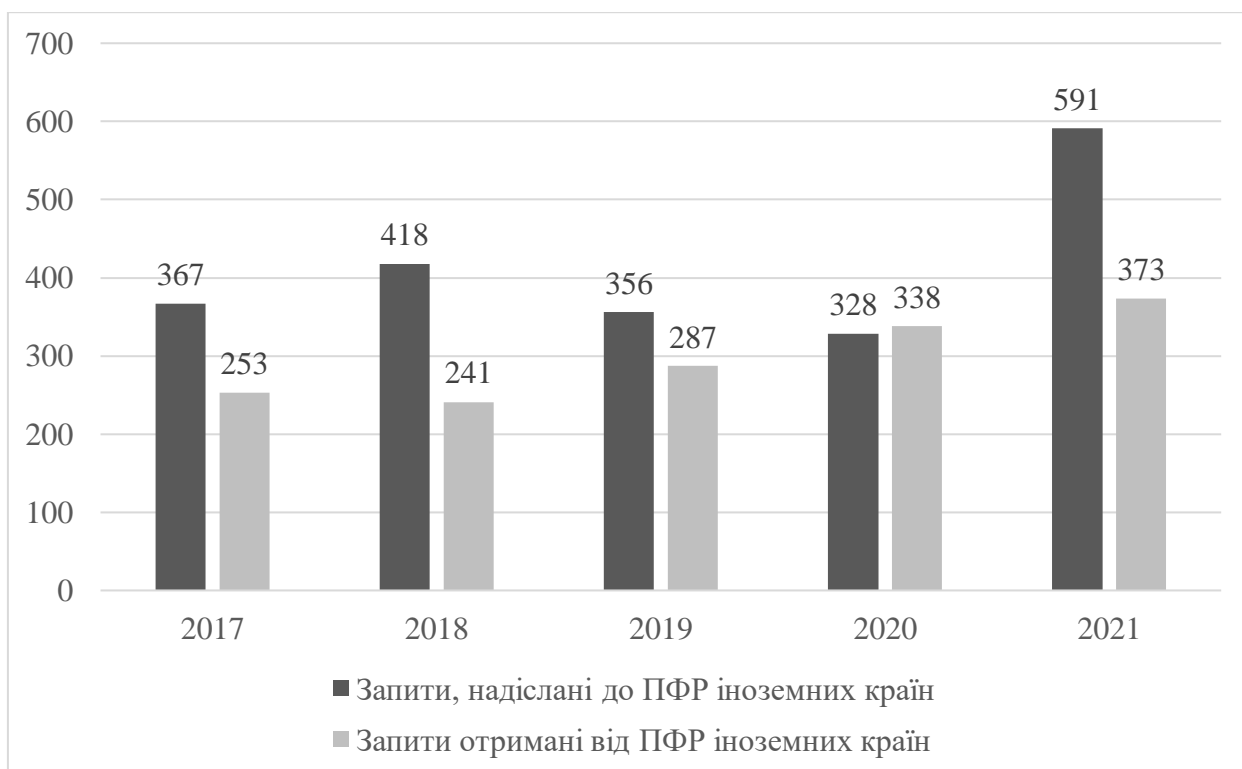

Рис. 2.10. Динаміка запитів від ПФР іноземних країн (отриманих та наданих) протягом 2017-2021 років, шт. [32]

Протягом 2017-2021 років запити, надіслані до ПФР іноземних країн зросли на 224 і у 2021 році склали 591 шт., запити отримані від ПФР іноземних країн зросли на 120 і у 2021 році склали 373 шт.

Протягом 2021 року Державна служба фінансового моніторингу відправила 591 запит до 78 ПФР різних іноземних країн, а також отримано 722 відповіді до української служби від 77 ПФР іноземних держав. Також, протягом 2021 року отримано 373 запити від 55 іноземних ПФР та Україною відповідно надано 559 відповідей до 60 ПФР іноземних держав.

Найбільша кількість запитів здійснювалася з:

- ПФР Латвії (надіслано 49 запитів);
- ПФР Швейцарії (надіслано 42 запити);
- ПФР Кіпру (надіслано 28 запитів);
- ПФР Німеччини та США (надіслано 25 запитів).

Також, найбільша кількість запитів протягом 2021 року отримано від:

- ПФР Латвії (одержано 101 запит);
- ПФР Німеччини (одержано 29 запитів);
- ПФР Польщі (одержано 22 запити);
- ПФР Чорногорії (одержано 15 запитів);
- ПФР Молдови та Литви (одержано 13 запитів) [32].

Загальна сума підозрілих операцій склала 135, 4 млрд. грн., при цьому загальна сума, яка пов'язана з легалізацією коштів та вчиненням кримінального правопорушення склала 103, 2 млрд. грн. За даними Держфінмоніторингу більше 65 % відповідей дали змогу тримати корисні дані, що сприяли виявлення фінансових правопорушень та їхнього запобігання.

Розслідування пов'язаних з легалізацією доходів змусили направити до вітчизняних правоохоронних органів 160 матеріалів справ на суму порушення 9,3 млрд. грн. Також за результатами підозрілих фінансових трансакцій з ознаками податкових злочинів надіслано 111 матеріалів на суму 22,9 млрд. грн., значна частка яких пов'язана з митним законодавством, що вимагало допомоги країн-сусідів.

Також, важливим фактором є те, що кожного року Держфінмоніторинг подає результати діяльності у сфері фінансового моніторингу до Ради Європи MONEYVAL та отримує відповідь про рівень виконання, напрями покращення, перспективи співпраці.

Висновки до розділу 2

На основі проведеного у другому розділі дослідження видно, що протягом аналізованих 2017-2021 років, найбільше отримано у 2019 році – 11 462 494 повідомлення, найменше у 2021 році – 1 664 173 повідомлення, що дає можливість стверджувати про збільшення фінансових правопорушень на державному так і міжнародному рівні.

Від банків повідомлення склали у 2021 році 1 638 438 штук, що на 6 302 316 повідомлень менше ніж у 2017 році, від небанківських установ повідомлення у 2021 році склала 21 394, що на 51 307 менше ніж у 2017 році, при цьому найбільшу питому вагу мають повідомлення від професійних учасників фондового ринку 18 202 штук.

Протягом 2021 року була направлено наступні види повідомлень до НПУ – 399 матеріалів, 256 до ОРФСУ, 239 матеріалів – до СБУ, 117 – до органів прокуратури, 110 матеріалів до НАБУ. Правоохоронні органи надають значну інформаційну та консультаційну підтримку, допомогу, співпрацю.

Протягом п'яти років (2017-2021 років) електронні запити, надіслані до ПФР іноземних країн збільшилися на 224 і у 2021 році склали 591, запити одержані від ПФР іноземних країн збільшилися на 120 і у 2021 році склали 373.

Найбільш активними країнами щодо співпраці з Україною Польща, Латвія, Німеччина, США, Кіпр. Значний вклад у оціночну діяльність забезпечують FAFT, Рада Європи MONEYVAL, ОБСЄ та інші.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ УКРАЇНИ З ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ ТА МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ З ПИТАНЬ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ

3.1. Методи удосконалення співпраці з правоохоронними органами з питань запобігання корупції і відмивання коштів

Співпраця Держфінмоніторингу з правоохоронними органами є важливим інформаційним, стратегічним, напрямом який повинен забезпечити зниження рівня фінансових злочинів, фінансування тероризму та зброї масового знищення як на національному так і міжнародному рівнях. При цьому така співпраця повинна бути основана на прозорості, достовірності та повній довірі з кожної сторони співпраці.

Удосконалення потребує законодавчо-нормативна база щодо співпраці Державної служби фінансового моніторингу з кожним органом окремо, зокрема чітка регламентація взаємодії та співпраці з кожним правоохоронним органом окремо. На сьогодні така регламентація стосується лише Національного антикорупційного бюро України, яке забезпечує оцінку рівня корупції, виявлення корупційних схем на всіх рівнях тощо. Оскільки обидва органи пов'язані з контролем руху фінансових ресурсів, грошей, виявлення напрямів їх незаконного обігу зростає, а співпраця стає ефективною і продуктивною.

Також, на нашу думку одним із важливих напрямів співпраці використання системи скорингу, за допомогою якої суб'єктів первинного фінансового моніторингу поділяють на дві головні категорії (рисунк 3.1), що дозволить чітко визначати ризикові аспекти та чіткість напрямів оцінки ризиків фінансових операцій, тобто тих які й найвищій групі ризику. Відповідно, якщо суб'єкт знаходиться у hard групі нагляд за його діяльністю

(серед правоохоронних органів і Держфінмоніторингу) повинен бути максимально детальний та чіткий.

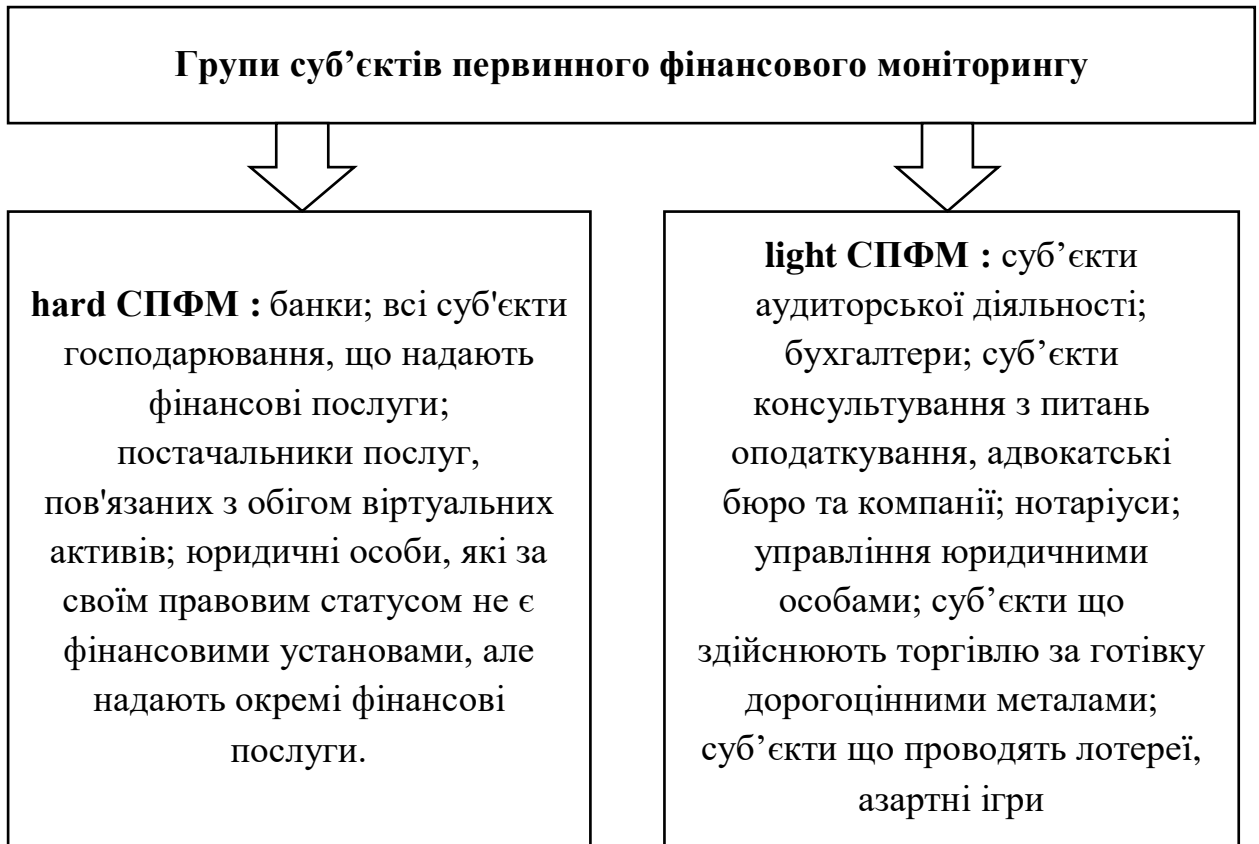

Рис. 3.1. Групи суб'єктів первинного фінансового моніторингу (розроблено автором на основі 8, 34)

В сучасних умовах коли більше 80 % фінансових операції, переказів готівки, оплати рахунків, фінансових операцій, операцій з віртуальними активами здійснюється через інформаційні системи та програми, зростає кількість незаконних віртуальних операцій. У зв'язку з цим виникає необхідність розвитку співпраці у сфері цифрової трансформації, зокрема тісна співпраця з Департаментом Кіберполіції в Україні. При цьому важливо здійснювати обмін інформацією, яку може виявити лише підрозділи кіберполіції, а також за потреби надати оперативне роз'яснення та допомогу. Співпраця повинна включати наступні аспекти:

- обмін інформацією щодо фінансових правопорушень, приховування доходів, відмивання доходів отриманих незаконними шляхом, фінансування тероризму та розповсюдження зброї масового знищення;
- передавання справ щодо кримінального розгляду, досудового розслідування тощо;
- оцінка рівня порушення законодавства та розміру вчинених фінансових збитків;
- надання правоохоронним органам необхідних графіків, діаграм, аналітичних даних необхідних для слідчої діяльності;
- спільні проведення навчання, вебінарів, семінарів, тренінгів щодо сфери та особливостей реалізації системи фінансового моніторингу в Україні, а саме запобігання кіберзлочинів;
- удосконалення політики та програм фінансового моніторингу основаної на інформаційних технологій, мережі Інтернет;
- спільне навчання на основі Аналітичної системи «e-case фінансового моніторингу»;
- розробка системи координації діяльності тощо [8].

Позитивним є те, що доповнено перелік суб'єктів фінансового моніторингу до вже існуючого, а саме:

- фінансових суб'єктів, які надають консультаційні послуги з питань оподаткування;
- фінансові суб'єкти, які надають послуги з управління активами, консультування щодо управління активами;
- суб'єкти, фінансові посередники, послуги яких пов'язані з управлінням віртуальних активів.

Не менш важливим є розробка ефективної системи координації Державної служби фінансового моніторингу України та кожного окремого правоохоронного органу. Це пов'язано з тим, що існує значна кількість інформації, основної та додаткової, про фінансові правопорушеннями, осіб які

можуть бути пов'язані з цим, що вимагає залучення більшої кількості осіб. Для цього розподіл ведення справ, формування досьє, проведення слідства, визначення причетних осіб чи суб'єктів, оцінка обсягів та ступеня порушення законодавства повинно здійснюватися за компетенцією органів, покладених на неї обов'язків тощо.

Не менш важливим є розвиток трьохсторонньої співпраці: Держфінмоніторинг - правоохоронні органи - фінансові суб'єкти (компанії, установи), де відбувається чітке передання інформації про:

- підозрілі фінансові операції;
- незаконні фінансові операції які вже здійснилися або планують здійснити;
- здійснення діяльності або надання послуг без ліцензії чи відповідного дозволу;
- виявлення фактів використання незаконних створених або діючих фондів, благодійних компаній, організацій для відмивання чи приховування доходів (або доходів одержаних незаконним шляхом), фінансування тероризму чи розповсюдження зброї масового знищення;
- виявлення фактів нецільового використання або привласнення державних, бюджетних коштів;
- неподання податкової декларації, або невірних даних щодо суми отриманого доходу;
- порушення валютного законодавства;
- порушення у сфері банківського законодавства (банківської діяльності);
- виявлення фактів групування різних суб'єктів для відмивання коштів, приховування доходу тощо;
- приховування доходів через віртуальні фондові ринки та ринки крипто валюти.

При цьому важливо не лише забезпечувати попередження таких правопорушень, а й збільшувати розмірі штрафних санкцій за них, кошти

перенаправляти на удосконалення запобіжних заходів, підвищення кваліфікації кадрів тощо [33].

Міжнародний валютний фонд пропонує вітчизняним правоохоронним органам забезпечувати розвиток навиків у сфері кожного окремого напрямку здійснення фінансових злочинів, наприклад: банківська сфера, сфера кредитування чи інвестування, страхування, фінансових операцій на фондових ринках, діяльність на віртуальних ринках, що забезпечить більш чітке виявлення та попередження порушень.

Також, варто створити єдину інформаційну базу щодо порушення законодавства за фінансовими операціями, відмивання та приховування доходів фінансування тероризму та розповсюдження зброї масового знищення. Така єдина база повинна забезпечувати можливість доступу та внесення необхідної інформації всіх правоохоронних органів, які в межах компетенції співпрацюють з Державною службою фінансового моніторингу України. Внесення інформації до бази здійснюватиметься відносно осіб, вчинених злочинів, попереджених злочинів, пов'язаних з корупційними і незаконними фінансовими схемами, фінансовими операціями осіб, розширена статистична звітність про всі фінансові злочини та їх складові, фінансова звітність для загального користування, надання програм щодо обізнаності у фінансових злочинах.

Отже, співпраця Держфінмоніторингу та правоохоронних органів в Україні повинна забезпечити удосконалення стратегії держави щодо зменшення кількості фінансових правопорушень, бажання відмивати та приховувати доходи (законні та ті, що отримані незаконним шляхом), фінансувати терористичні організації чи терористичну діяльність, діяльність пов'язану з розповсюдженням зброї масового знищення, привласнювати бюджетні кошти.

3.2. Використання міжнародного досвіду та практики для удосконалення системи фінансового моніторингу в Україні

Співпраця та розвиток системи фінансового моніторингу на міжнародному ринку це важливий крок для Державної служби фінансового моніторингу України, який забезпечить зменшення рівня корупції і фінансових правопорушень, рівень тероризму та незаконного розкрадання коштів.

На нашу думку, важливі напрями удосконалення у сфері фінансового моніторингу представлені на рисунку 3.2.

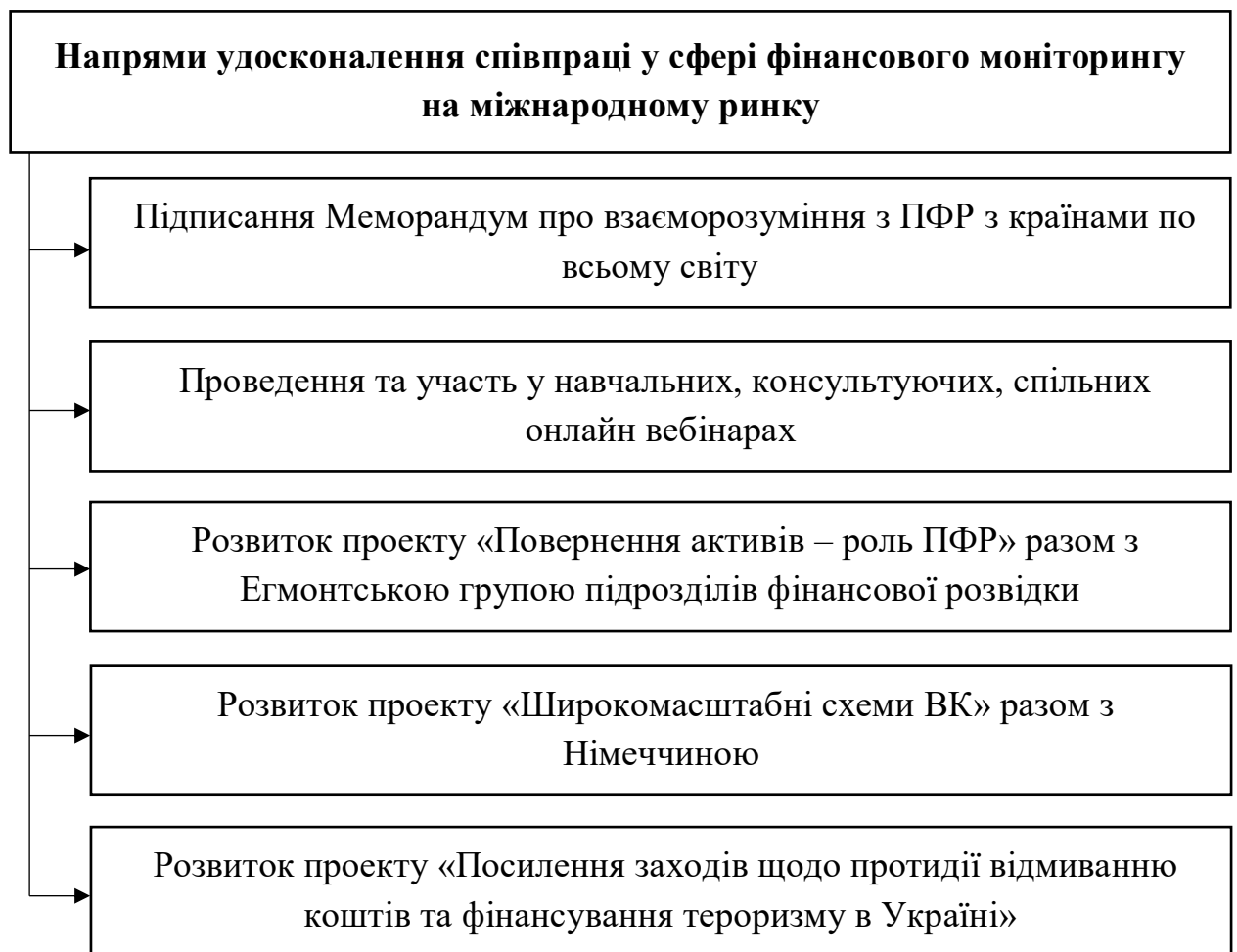

Рис. 3.2. Напрями удосконалення співпраці у сфері фінансового моніторингу на міжнародному ринку (власна розробка автора на основі 32)

Важливим напрямом покращення співпраці Державної служби фінансового моніторингу з Групою розробки фінансових заходів боротьби з відмивання грошей (FAFT) є:

- щорічне надсилання до FAFT звітів, пропозицій, внесення змін, надання уточнюючих документів щодо рівня повернення фінансових активів, які були отримані незаконними шляхом;
- здійснювати оцінку, моніторинг та контроль за виявленням інформації щодо фінансування ІДІЛ та подальшим її переданням до міжнародних організацій, органів;
- надання звітів щодо розрахунку показників ризику фінансування тероризму на території України;
- участь у робочих групах щодо вжитих заходів з питань запобігання корупції, відмивання коштів та фінансування тероризму.

Важливим є продовження розробки проекту «Повернення активів – роль ПФР» разом з Егмонтською групою підрозділів фінансової розвідки. Така співпраця забезпечує моніторинг та повернення фінансових активів які були одержанні незаконним шляхом, викрадені чи отримані за протиправні дії. Егмонтська група при цьому забезпечує ключову роль: тримає постійний зв'язок з командою, опрацьовує інформацію отриману від організацій з усього світу, проводять робочі конференц-дзвінки. Проте, найбільш вагомим у подальшому розслідуванні фінансових злочинів з активами є розроблення та створення спеціального електронного каталогу з пошуку активів «e-Catalogue» який дозволить:

- отримувати швидкий доступ організаціям з фінансового моніторингу зі всього світу;
- швидко вносити та отримувати інформацію про фінансові активи, що відносяться до фінансового моніторингу;
- узагальнити доступ до потрібної інформації, скоротивши паперові пошуки та пересилання;

- вносити інформація яка буде зберігатися багато років в одному єдиному реєстрі для всіх країн;
- додавати коментарі, щодо певного виду фінансових активів, за якими здійснюється міжнародний контроль [32].

Не менш важливою є співпраця з ПФР Німеччини в рамках проекту «Широкомасштабні схеми ВК», яка проводиться щодо виявлення ризикових фінансових операцій компаніями які здійснюють масштабні або міжнародні фінансові операції, забезпечують співпрацю з новими фінансовими установами.

Проект «Широкомасштабні схеми ВК» забезпечує виявлення та оцінку рівня ризиків, дає можливість швидко знаходити шляхи порушення фінансового законодавства чи незаконних шляхів переказу готівки, формувати статистичну інформацію, надавати та зберігати звіти в електронній системі. Для української системи фінансового моніторингу це можливість швидко отримувати інформацію від партнерів з великим досвідом та напрацюваннями у безпековій сфері.

Також важливим і перспективним є виконання та реалізації заходів в межах проекту «Посилення заходів щодо протидії відмиванню коштів та фінансування тероризму в Україні» в рамках програми ЄС «Партнерство заради належного управління», реалізація такого проекту пов'язана з:

- проведенням тренінгів щодо розслідування кіберзлочинів та електронних доказів вчинення таких злочинів;
- напрями розслідування можливих проявів тероризму;
- індикаторами які визначають особливості фінансування та розповсюдження зброї масового знищення;
- розвитком законодавчої бази кожної країни;
- особливостями позасудового вилучення та конфіскації об'єктів власності суб'єктів вчинення фінансових злочинів;

- особливості судових рішень кримінальних фінансових справ, орієнтуючись на законодавство країни і міжнародні закони;
- особливості розробки та впровадження безпекових проектів на міжнародному рівні [32, 35].

Меморандум про взаєморозуміння з ПФР необхідно підписати зі всіма країнами світу (зараз підписано лише 82), що дозволить отримувати достовірну інформацію про міжнародні фінансові розрахунки, грошові перекази, купівлю фінансових активів або фінансування тероризму, приховування доходів відповідно до підписаних договорів. Такі договори підписуються на добровільних основах, що забезпечує подання вчасних і об'ємних даних тій країні, яка надсилає запит.

Щороку Державна служба фінансового моніторингу України розробляє стратегічні напрями роботи, які забезпечать розвиток подальшої співпраці з міжнародними організаціями у сфері фінансового моніторингу, тобто самі визначають важливі цілі:

1. Перша така ціль – всебічний аналіз фінансових операцій, оцінка співпраці, взаємодія та постійний інформаційно-дослідницький обмін з правоохоронними органами інших держав;
2. Друга така ціль – дослідження державних та міжнародних схем та методів схем ВК/ФТ;
3. Третя така ціль – удосконалення напрямів міжвідомчої взаємодопомоги, взаємо інформування між міжнародними учасниками системи фінансового моніторингу;
4. Четверта така ціль – надання методологічної, методичної, технологічної або інформаційної допомоги СПФР.

При цьому для подальшого забезпечення реалізації таких цілей Держфінмоніторинг використовує наступні шляхи:

- проведення аналізу операцій (стратегічного та операційного) інформації (внутрішньої та зовнішньої) про фінансові операції, фінансові розрахунки чи перекази, оплати (готівкові та безготівкові), які

підтягаються державній системі фінансового моніторингу, інші фінансові операції чи інформація, яка може бути пов'язана з ВК/ФТ. А також, створення системи показників, які дозволять оцінювати ризиковість фінансових операцій окремих суб'єктів;

- дослідження методів та окремих фінансових систем ВК/ФТ та роз'яснення, доведення до відома до суб'єктів ПВК/ФТ;
- проведення на постійній основі та складання відповідних звітів та пропозицій засідання Ради з питань ПВК/ФТ (на основі постанови Кабінету міністрів України № 613) та визначених робочих груп щодо проблемних питань СПФР;
- організація спільних міжнародних (інтернаціональних) розслідувань спільно з національними та міжнародними правоохоронними органами, міжнародними організаціями, службами фінансової розвідки, окремими державними установами фінансових розслідувань можливих злочинів (підозра) та фактів відмивання коштів, які отримані від корупційних діянь, розкрадання державних коштів, приховування доходів;
- міжнародні розслідування щодо коштів та транзакцій, які пов'язані з обігом віртуальних фінансових активів (крипто валюта, токени, ф'ючерси, фіатні гроші тощо), зокрема на базі комп'ютерних платформ для відслідковування руху походження віртуальних активів;
- відслідковування та виявлення фактів фінансування діяльності терористичних організацій через підставних осіб, фіктивних компаній, контрабандних операцій, каналів нелегальної міграції, переміщення наркотичних засобів, зброї чи незаконних речовин, переміщення через митний кордон валютних цінностей, культурних цінностей, дорогоцінних металів, каміння, що можуть бути пов'язані з ВК/ФТ;
- координація вітчизняних органів державної влади в процесі виконання Плану заходів з реалізації Основних напрямів розвитку системи ПВК/ФТ України;

- запобігання терористичних актів на території України резидентами чи не резидентами, терористичної діяльності, сприяння терористичних заходів та блокування джерел їхнього фінансування;
- виявлення фактів приховування доходів або маскуванню доходів, що отриманні незаконним шляхом, виявлення шляхів приховування доходів як в Україні та її за її межами, на основі співпраці з міжнародними організаціями, місцезнаходження грошей отриманих незаконним шляхом;
- координація діяльності органів державної влади у відповідності до міжнародної платформи фінансового моніторингу щодо забезпечення Плану дій щодо удосконалення національної системи фінансового моніторингу та результатів оцінки Комітету MONEYVAL;
- надання (спільно з правоохоронними та розвідувальними органами) інформації та узагальнених даних щодо конкретної справи порушення фінансового законодавства що стосується міжнародного рівня (незаконності поза межами держави);
- модернізація аналітичної складової ІСФМ, що забезпечить інтеграцію в єдиний простір Аналітичної системи «e-case фінансового моніторингу» (АС «e-case ФМ»);
- забезпечення впровадження (за потреби поширення) комплексної звітності що стосується сфери первинного внутрішнього контролю та фінансування тероризму;
- забезпечення співпраці різних фінансових суб'єктів, правоохоронних органів, державних установ, міжнародних організацій щодо розвитку системи фінансового контролю та запобігання фінансових злочинів на різних рівнях;
- забезпечення проведення та розвитку системи оцінки національних ризиків, яка складає основу оцінки корупції та ефективності діяльності у системі фінансового моніторингу України на міжнародному рівні;

- забезпечення розвитку програм у сфері обізнаності системи фінансового моніторингу, зокрема: види незаконних фінансових операції, види тероризму і сепаратизму, незаконного відмивання і приховування доходів суб'єктів тощо;
- забезпечення функціонування, на національному та міжнародному рівні, Єдиної інформаційної системи в сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню;
- імплементації та реалізації положень, постанов нових міжнародних стандартів у сфері ПВК/ФТ;
- розробка та надання пропозицій щодо удосконалення законодавства у сфері фінансового моніторингу (міжнародного у тому числі) [8, 32].

Отриманий досвід та знання від іноземних країн та міжнародних фінансових організацій у сфері фінансового моніторингу дозволить знизити рівень корупції, фінансових правопорушень, незаконного відмивання доходів та фінансування тероризму в Україні, що є корисним для всіх органів і суб'єктів.

Висновки до розділу 3

У третьому розділі кваліфікаційної роботи запропоновано напрями удосконалення співпраці Державної служби фінансового моніторингу з правоохоронними органами та міжнародними організаціями. Зокрема, покращення щодо діяльності з правоохоронними органами стосується наступних напрямів: чітка регламентація співпраці з кожним окремим органом на законодавчо-правовому рівні, використання спільної системи скорингу суб'єктів первинного фінансового моніторингу (система передбачає поділ на hard та light суб'єктів за рівнем ризику).

Наступним напрямом є співпраця з Кіберполіцією, яка займається подоланням корупції, фінансовим злочинам, приховуванням доходів, фінансування тероризму через інформаційні технології, програми, додатки.

У напрямку співпраці з міжнародними організаціями у сфері фінансового моніторингу можливо розвивати наступними напрямками: підписання Меморандум про взаєморозуміння з ПФР з країнами по всьому світу, Проведення та участь у навчальних, консультуючих, спільних онлайн вебінарах, розвиток проекту «Повернення активів – роль ПФР» разом з Егмонтською групою підрозділів фінансової розвідки, розвиток проекту «Широкомасштабні схеми ВК» разом з Німеччиною, розвиток проекту «Посилення заходів щодо протидії відмиванню коштів та фінансування тероризму в Україні».

ВИСНОВКИ

На основі проведеного у магістерській роботі дослідження щодо співпраці Державної служби фінансового моніторингу з правоохоронними органами та міжнародними організаціями у сфері забезпечення системи фінансового моніторингу можна зробити наступні висновки.

1. Фінансовий моніторинг – це складний, багатоетапний процес контролю у сфері порушення законодавства що пов'язано з: грошовими переказами, фінансовими розрахунками і операціями, відмивання (легалізацією) та приховуванням доходів отриманих незаконними шляхом, фінансування тероризму та незаконного розповсюдження зброї масового знищення. Суб'єктами фінансового моніторингу в Україні є: Державна служба фінансового моніторингу України, Національний банк України, Міністерство фінансів України, Міністерство юстиції України, Міністерство інфраструктури України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку України, Державна комісія з регулювання ринку фінансових послуг в Україні.

2. Дерфінмоніторинг забезпечує взаємодію та співпрацю з правоохоронними органами з сфері протидії і викриття фінансових злочинів, а саме з: органи прокуратури; національною поліцією; службою безпеки; військовою службою правопорядку у Збройних Силах України; Національним антикорупційним бюро України; органами охорони державного кордону. Така взаємодія передбачає передачу справ про факти фінансових правопорушень, виявлення фактів порушення законів, взаємодопомога у розкритті злочинів, спільні навчання та участь у міжнародних заходах тощо.

3. Взаємодія з міжнародними організаціями передбачає основана на принципах: законності, прозорості, відповідальності, дружності, інформативності достовірності та відповідальності та має відношення до співпраці з наступними міжнародними організаціями у сфері фінансового моніторингу: Групою розробки фінансових заходів з відмивання грошей

(FAFT), Егментською групою підрозділів фінансової розвідки, Радою Європи, ОБЕС, ООН, Світовим банком та іншими міжнародними організаціями.

4. Протягом 2017-2021 років, найбільше отримано у 2019 році – 11 462 494 повідомлення, найменше у 2021 році – 1 664 173 повідомлення. повідомлення склали у 2021 році 1 638 438 штук, що на 6 302 316 повідомлень менше ніж у 2017 році, від небанківських установ повідомлення у 2021 році склали 21 394, що на 51 307 менше ніж у 2017 році. Протягом 2021 року Держфінмоніторинг відібрав 488 088 повідомлень щодо незаконних фінансових операцій і на основі них сформовано 5 575 досьє, при цьому що у 2020 році кількість досьє клала 2 859 штук (приріст склав 95%).

5. Протягом 2003-2021 років було укладено та підписано 82 Меморандуми про взаєморозуміння на міжнародному рівня між організаціями різних країн, та щороку найбільшу участь у міжнародних семінарах та вебінарах бере у FAFT, Комітеті MONEYVAL та Раді Європі. Протягом 2017-2021 років запити, надіслані до ПФР іноземних країн зросли на 224 і у 2021 році склали 591 шт., запити отримані від ПФР іноземних країн зросли на 120 і у 2021 році склали 373 шт. Найбільш активна співпраця відбувалася з Латвією, Польщею, Кіпром, Німеччиною, США.

6. Удосконалення співпраці Державної служби фінансового моніторингу з правоохоронними органами базується на основних напрямках взаємодії, а саме: удосконалення законодавчо-нормативна база щодо співпраці органів; використання системи скорингу, за допомогою якої суб'єктів первинного фінансового моніторингу поділяються на дві груп light та hard; всебічному обміну інформацією про розслідування, формування справ та досьє про фінансові правопорушення; створення єдиної бази щодо фінансові правопорушення; співпраця з Кіберполіцією щодо запобіганням віртуальних і теологічних злочинів.

7. Щодо удосконалення співпраці Держфінмонвторингу та міжнародних організацій, то запропоновано наступні напрямками покращення, а сає: підписання Меморандум про взаєморозуміння з ПФР з країнами по всьому

світу; розвиток проекту «Повернення активів – роль ПФР» разом з Егмонтською групою підрозділів фінансової розвідки, розвиток проекту «Широкомасштабні схеми ВК» разом з Німеччиною; Проведення та участь у навчальних, консультуючих, спільних онлайн вебінарах; розвиток проекту «Посилення заходів щодо протидії відмиванню коштів та фінансування тероризму в Україні».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Актуальні методи і способи легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму. URL: http://www.nssmc.gov.ua/user_files/content/792/1361363780.pdf
2. Баранов Р. О. Формування та реалізація державної політики запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом: дис. канд. наук з держ. управ.: 25.00.02 – механізми державного управління. Київ, 2018. 270 с.
3. Берізко В. Щодо питання понятійного апарату «фінансовий моніторинг». Юридичний журнал. 2006. № 12. С. 52–56.
4. Внукова Н.М. Фахове забезпечення розвитку системи фінансового моніторингу за новими міжнародними стандартами. Сучасні проблеми фінансового моніторингу : збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Харків, 8-9 грудня 2016 р.). Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, ТО Ексклюзив, 2016. С. 7–12.
5. Воронова Л. К. Фінансовий моніторинг. Словник фінансово-правових термінів / за заг. ред. д. ю.н., проф. Л. К. Воронової. 2-е вид., переробл. і доповн. Київ: Алерта, 2011. 558 с.
6. Глущенко О., Семеген І. Антилегалізаційний фінансовий моніторинг: ризик-орієнтований підхід : монографія / За загальною ред. Р. Слав'юка. Київ : УБС НБУ. 2014. 386 с.
7. Гулько Л. Г. Організаційно-економічний механізм фінансового моніторингу в суб'єктів первинного фінансового моніторингу. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. Випуск 5. С. 863–866.
8. Державна служба фінансового моніторингу. Офіційний сайт. URL : <https://fiu.gov.ua/>

9. Дмитренко М. Г. Легалізація кримінальних доходів та фінансування тероризму: сучасні економічні аспекти і вплив на розвиток банків : монографія. Київ : УБС НБУ, 2014 . 302 с.
10. Дмитров С. О., Діденко С. В., Медвідь Т. А. Фінансовий моніторинг у банку : навч. посіб. Черкаси : Вид. Чабаненко Ю. А., 2014. 266 с.
11. Єжов А.В., Дондик Н.Я. Міжнародний досвід у сфері запобігання та протидії відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму. Фінансове право. 2008. № 10. С. 39–45.
12. Кіберполіція України. Офіційний сайт. URL : <https://cyberpolice.gov.ua/>
13. Коваленко В.В., Шиян Д.В. Організація системи фінансового моніторингу в пострадянських країнах. Актуальні проблеми економіки. 2012. № 5. С. 41–49.
14. Клименко А. Фінансовий моніторинг – особлива форма фінансового контролю. Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. 2005. № 4. С. 101–105.
15. Коломієць І. В. Державний фінансовий моніторинг в Україні: сучасний стан і шляхи вдосконалення. Форум права. 2010. № 1. С. 164–169.
16. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції в № 995_c16, чинний, поточна редакція від 18.10.2006 року. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text
17. Куришко, О. О. Аналіз світового досвіду у сфері протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, у контексті можливості його використання в Україні. Фінансовий простір. 2013. № 2 (10). С. 8–15.
18. Куришко О.О. Особливості розвитку системи фінансового моніторингу в Україні. Актуальні проблеми економіки. 2012. № 1. С. 267–275.
19. Лугіна Н.А., Левчишина В.В. Фінансовий моніторинг як засіб протидії легалізації (відмиванню) злочинних доходів. Юридичний науковий електронний журнал. № 2, 2021 С. 98-106.
20. Міністерство юстиції України. Офіційний сайт. URL : <https://minjust.gov.ua/>

21. Міністерство інфраструктури України. Офіційний сайт. URL : <https://mtu.gov.ua/>
22. Мороз Л.В. Розвиток і вдосконалення вітчизняної системи фінансового моніторингу. Науковий вісник НЛТУ України. 2011. Випуск 21.8. URL : http://archive.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnltu/21_8/250_Mor.pdf.
23. Москаленко Н.В. Фінансовий моніторинг як інструмент економічної безпеки. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2009. № 1. С. 1-7.
24. Національний банк України. Офіційний сайт. Система моніторингу. URL : <https://bank.gov.ua/>
25. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. Офіційний сайт. Нагляд за учасниками. URL : <https://www.nssmc.gov.ua/>
26. Національне антикорупційне бюро. Офіційний сайт. URL : <https://nabu.gov.ua/>
27. Національне агентство з питань запобігання корупції. Офіційний сайт. URL : <https://nazk.gov.ua/uk/>
28. Основні завдання структурних підрозділів Державної служби фінансового моніторингу України. Офіційний сайт. Характеристика підрозділів. URL : <https://fiu.gov.ua/pages/pro-sluzhbu/zagalni-vidomosti/struktura/osnovni-zavdannya-strukturnix-pidrozdiliv.html>
29. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Закон України № 361-IX, чинний, поточна редакція від 02.09.2022 року. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>
30. Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму. Закон України № 2698-VI, чинний, поточна редакція від 28.04.2020 року. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2698-17#Text>

31. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів. Закон України № 3781-ХІІ, чинний, поточна редакція від 24.11.2021 року. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12#Text>
32. Річна фінансова звітність Державної служби фінансового моніторингу України. Офіційний сайт. URL : <https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/funkcional/zviti-pro-diyalnist/2021-rik/richnij-zvit-derzhfinmonitoringu-za-2021-rik.html>
33. Росоляк О. Фінансовий моніторинг: історія розвитку та досвід запровадження в Україні. Фінансове право. 2005. № 11. С. 30–32.
34. Рекуненко, І.І. Особливості формування та застосування системи фінансового моніторингу в Україні. Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. 2020. № 1. С. 104-117.
35. Смагло, О. Функціонування системи фінансового моніторингу в Україні. Економіка та суспільство, 2021. Випуск (26). URL : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-28>
36. Смагло О.В. Фінансовий моніторинг та його роль у протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом. Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. Випуск 10 (37). Луцьк, 2013. С. 466–474
37. Соловійов В. М. Запобігання і протидія корупції в державному управлінні України : монографія. К. : Ін-т законодавства Верхов. Ради України, 2012. 508 с.
38. Трансперенсі Інтернешнл Україна. Офіційний сайт. Рівень корупції в Україні. URL : <https://ti-ukraine.org/>
39. Таряник Д.М. Механізм запобігання та протидії корупції в зарубіжних країнах. URL : <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream>
40. Хмелюк А.А. Фінансовий моніторинг: суб'єкти та об'єкти в Україні. Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право). 2014. №. 1. С. 174-180.

41. Фаріон-Мельник А., Яремко О. Правоохоронні органи: питання термінології та системи. Актуальні проблеми правознавства. № 2 (22). 2020. С. 65-71.
42. International standarts on combating money laundering and the financing of terrorism&proliferation – The FATF Recommendations (2012). URL: <http://fatf-gafi.org>
43. FAFT. Official website. URL : <https://www.fatf-gafi.org/countries/>
44. Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism. URL: <http://fincen.gov>

ДОДАТКИ

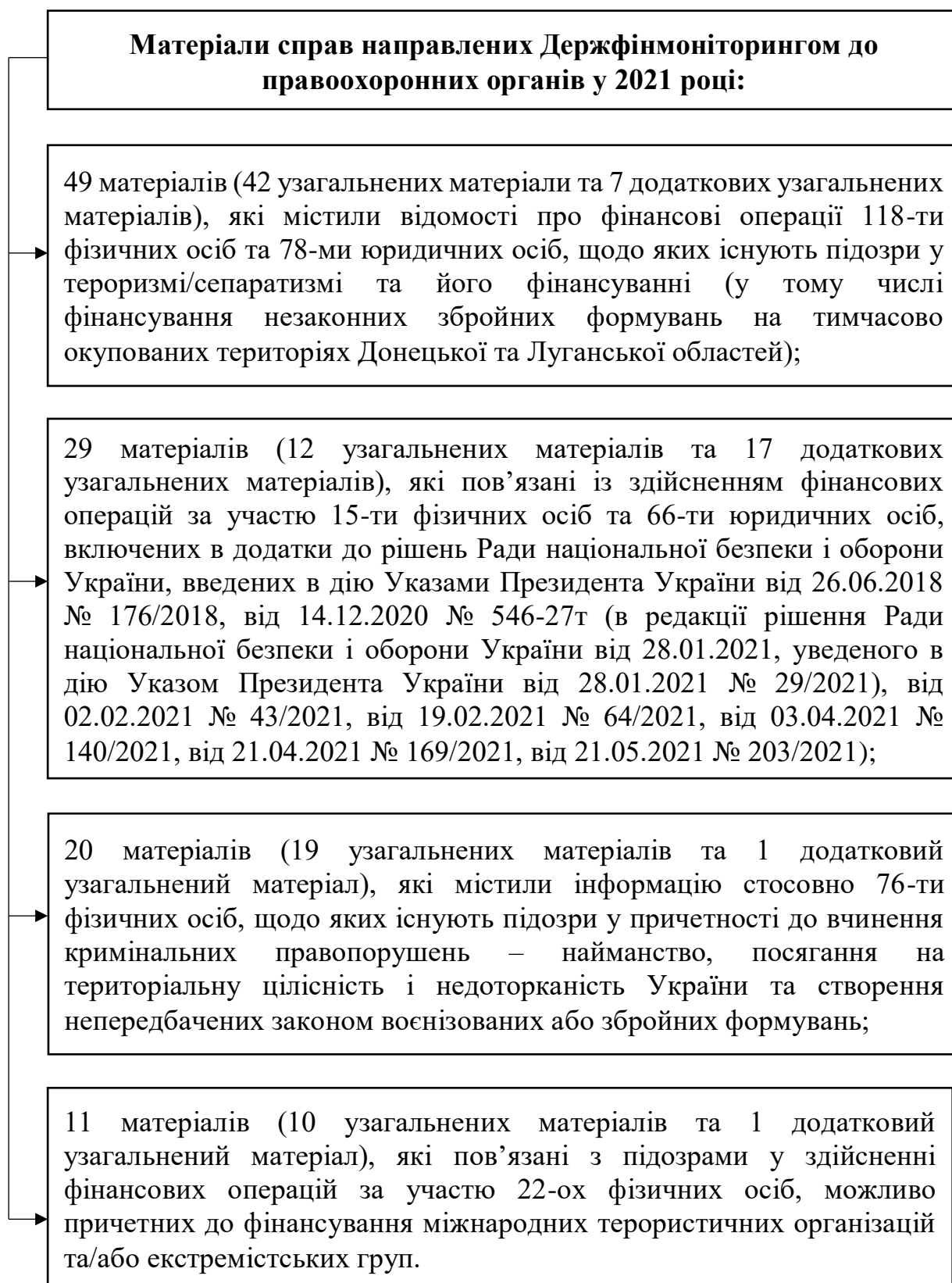

Рис. А.1. Матеріали справ направлених Держфінмоніторингом до правоохоронних органів у 2021 році

Додаток Б

Таблиця Б.1

Справи щодо фінансового моніторингу у правоохоронних органах у 2021 році

Органи виконання	Кількість КП, розпочатих УМ	з них у звітному періоді	Кількість КП, у яких використано УМ	з них у звітному періоді
ОГП	7	6	50	45
ДФС	39	14	80	48
НПУ	98	51	141	98
СБУ	0	0	51	36
НАБУ	2	0	18	15
ДБР	1	0	22	16
Всього	147	71	362	258

КІЛЬКІСТЬ ВІДПОВІДАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ СПФМ,
ЩО ПРОЙШЛИ НАВЧАННЯ В 2021 РОЦІ

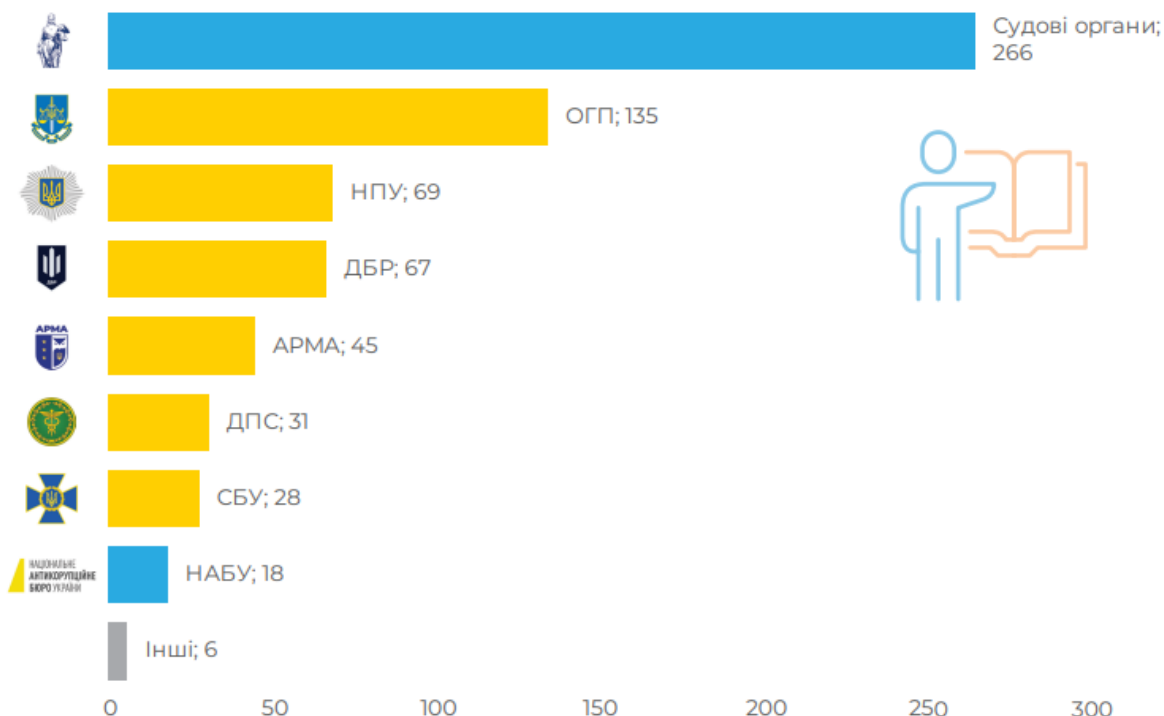

Рис. В.1. Навчання в Академії фінансового моніторингу у 2021 році

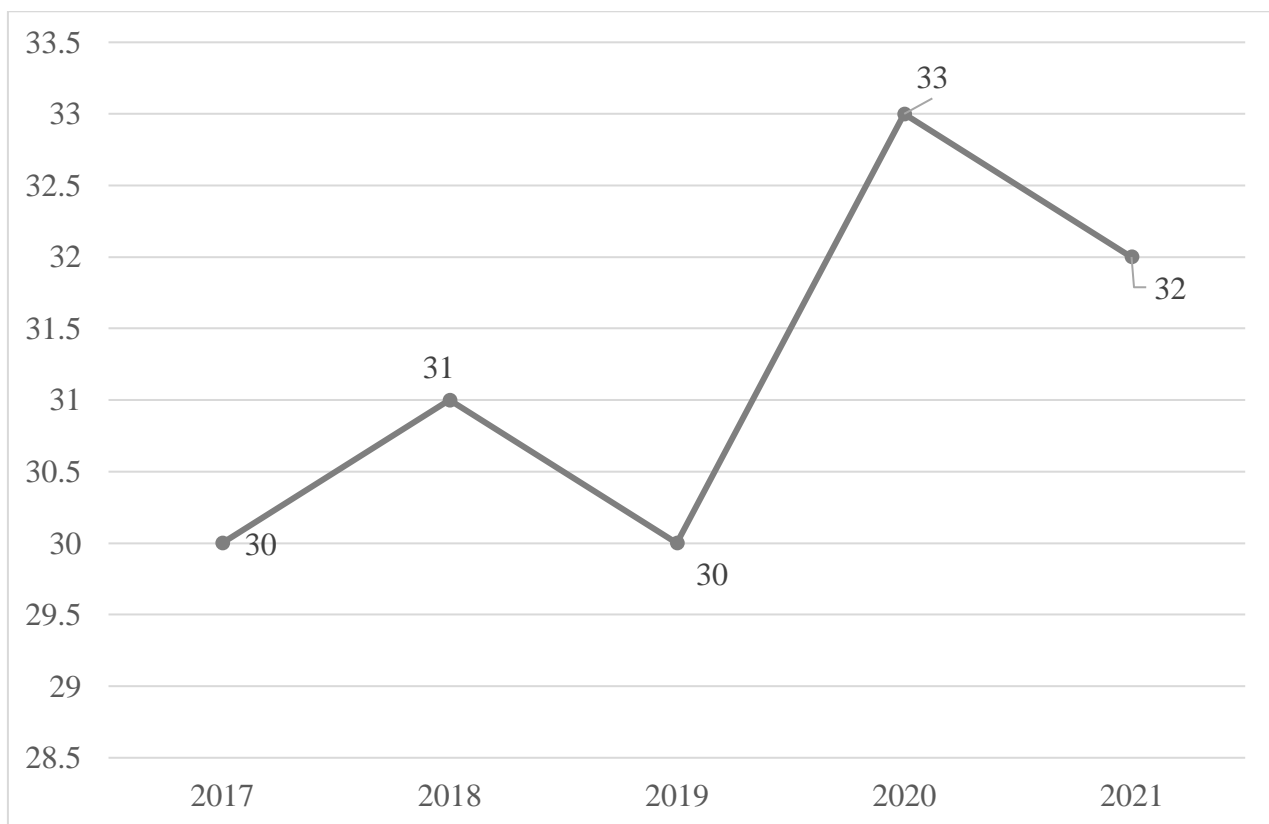

Рис. Д.1. Рівень корупції в Україні протягом 2017-2021 років